

GÅ INN I DIN TID – Fra ide til handling

Av Førstelektor Per A. Godejord, Seksjon for Informatikk, HiNe

Del 1 HISTORIKK - “Prosjekt Gå inn i din tid” og faget samfunnsinformatikk

“Prosjekt Gå inn i din tid” har sitt utspring i faget samfunnsinformatikk (IN116) ved Høgskolen i Nesna sitt IT-bachelorstudie. I det følgende vil jeg beskrive historikken bak prosjektet og vise at det hadde, og har, sin eksistensberettigelse sett ut fra sentrale definisjoner av faget samfunnsinformatikk, og som et verktøy for å lære informatikkstudentene samfunnsinformatikk.

1.1 Hva er samfunnsinformatikk?

Samfunnsinformatikk er studiet av informasjonsteknologiens samspill med det sosiale liv, eller i forhold til bruken av IKT innenfor en institusjon eller virksomhet. Samfunnsinformatikk er derfor et klart tverrfaglig fag¹, og er en del av det vi kan kalle et sosioøkonomisk forskningsfelt som ser på de ulike måtene som teknologi og samfunnsgrupper blir formet av sosiale påvirkninger innenfor organisasjoner, det politiske liv og samfunnskultur². Innenfor dette fagfeltet er det ikke uvanlig å benytte samspillet mellom et biologisk samfunn og dets omgivelser som et bilde på samspillet mellom redskap og hvordan mennesker bruker disse redskapene.

Dr. Rob Kling, som var en av de fremste amerikanske forskerne innenfor feltet samfunnsinformatikk, definerte samfunnsinformatikk på følgende måte:

“Social Informatics (SI) refers to the body of research and study that examines social aspects of computerization – including the roles of information technology in social and organizational change, the uses of information technologies in social contexts, and the ways that the social organization of information technologies is influenced by social forces and social practices.”³

Emeritus Ingar Roggen ved Univeritetet i Oslo definerer faget slik:

”Informasjonsteknologi er tradisjonelt blitt betraktet som et særanliggende for naturvitenskapene og de logisk-matematiske vitenskapene. Samfunnsinformatikk opponerer mot dette synspunktet. Samfunnsinformatikk er et moderne studium av informasjonsteknologi fra samfunns- og kulturvitenskapelig synspunkt.”⁴

¹ Sawyer & Rosenbaum, 2000, s. 90

² Williams & Edge, 1996

³ <http://www.slis.indiana.edu/CSI/mission.html>

⁴ Ingar Roggen/ <http://folk.uio.no/iroggen/WEBSociologyINFOnor.html>

I følge Ingar Roggen var samfunnsinformatikk i Norge opprinnelig kalt sosioinformatikk, og var et fagområde i feltet mellom psykologi, sosiologi og informatikk.

Og bakgrunnen til begrepet "samfunnsinformatikk", i alle fall i USA, gir et godt bilde på hva dette faget egentlig dreier seg om.

Jeg velger her og sitere fra Dr. Rob Kling og websiden til hans Social Informatics web:

"The term "Social Informatics" emerged from a series of lively conversations in February and March 1996 among scholars with an interest in advancing critical scholarship about the social aspects of computerization, including Phil Agre, Jacques Berleur, Brenda Dervin, Andrew Dillon, Rob Kling, Mark Poster, Karen Ruhleder, Ben Shneiderman, Leigh Star and Barry Wellman. As the conversation developed, it became clear that labels that could energize scholars in one sub-community could readily turn off participants in other communities. Various participants preferred different labels; a sufficient consensus emerged around "Social Informatics" that it can serve as a working label."⁵

Jeg er personlig en tilhenger av Dr. Kling sine tanker om dette feltet og ble påvirket blant annet av det han la frem av tanker på sin fagweb, noe som har preget min måte å tenke samfunnsinformatikk på. Dette skal jeg komme tilbake til senere.

1.2 Hvorfor skal IT-studenter ta samfunnsinformatikk?

I Høgskolen i Nesnas egen studieplan for førsteåret IT-bachelor står det følgende mål for kurset IN116 – Samfunnsinformatikk:

"Studentene gis enkle samfunnsmetodiske holdepunkter og grunnleggende innsikt i sentrale sider ved utvikling og bruk av IKT i samfunnet. De gis et grunnlag for selvstendig og kritisk tenkning rundt informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) og endringer i samfunnsmessige og menneskelige forhold.

En viktig side ved kurset vil være en bevisstgjøring av at en rekke spørsmål innenfor emnet er preget av interessekonflikter. Det er viktig at studentene gjør seg kjent med ulike (og trolig ofte motstridende) syn og øver opp evnen til å analysere motsetninger på dette området."⁶

Bevisstgjøring er her et sentralt tema, men hvorfor? Hvorfor ønsker vi denne bevisstgjøringen? Hva er det vi vil oppnå?

La oss først se litt på hvilke mål noen andre høgskoler/ universitet har med dette faget.

Høgskolen i Østfold skriver dette om fagets mål:

"Studentene skal bli kjent med informatikkens historie og utvikling, både teknologisk og i forhold til samfunnet, sentrale problemstillinger for informasjonsbehandling og fagets tradisjoner innen forskning og vitenskapelig metode"⁷

⁵ Kling, Rob: <http://www.slis.indiana.edu/SI/concepts.html>

⁶ Studieplan for det treårige informatikkstudiet, HiNe

⁷ Høgskolen i Østfold/ <http://www.ia.hiof.no/pages/IAI10803.html>

Ved Universitetet i Oslo er samfunnsinformatikk vevet sammen med Websosiologi og har følgende målsetning:

”Formålet med dette kurset er å styrke grunnlaget for samarbeid mellom IT-profesjoner og samfunnsvitenskaper. Vekten ligger på den sosiologiske kompetansen som trengs for å hankes med informasjonsteknologi innenfor bredere organisasjonsmessige og samfunnsmessige kontekster.”⁸

Høgskolen i Telemark har beskrevet målet med samfunnsinformatikk på følgende måte:

”En viktig side ved arbeidet med Samfunnsinformatikk vil være en bevisstgjøring av at en rekke spørsmål innenfor emnet er preget av interessekonflikter. Det er viktig at studentene gjør seg kjent med ulike (og trolig ofte motstridende) syn og øver opp evnen til å analysere motsetninger på dette området.”

Som vi ser av dette lille utvalget er det et ønske om å oppøve studentenes evne til å analysere og til kritisk tenkning. Men hva med forbindelsen til arbeidslivet og den virkelighet studentene skal ut i?

I målbeskrivelsen til UiO finner vi et ønske om å styrke samarbeidet mellom IT-profesjoner og samfunnsvitenskaper, noe som jeg tolker som et ønske om å veve sammen det IT-faglige slik det kommer til uttrykk i arbeidslivet og det vitenskapelige.

Som en liten høgskole plassert på Helgeland, og en seksjon for informatikk plassert midt i den gamle jernverksstaden Mo i Rana, blir det viktig å kunne løfte blikket opp over kun det akademiske, selv om vitenskap selvsagt er svært viktig også for vår virksomhet, og ut til det praktiske. Personlig synes jeg professor Chuck Huff ved St. Olaf College i Minnesota sitt mål for studiet i samfunnsinformatikk, og målbeskrivelsen ved California State University Long Beach (CSULB), gir noe av det vi ønsker å få til ved HiNes informatikkseksjon.

Først professor Huff:

”...to prepare students of computer science to deal with new issues as they arise in practice, later in their careers”⁹

CSULB:

“This course is designed to help you become an effective working computer professional.”¹⁰

Vekten i disse to sitatene er altså først og fremst på det praktiske, det som skal gjøre IT-studenten til en god teknolog i sin fremtidige jobb.

Ved HiNes informatikkseksjon forsøker vi å forankre det faglige og etiske i det som skal være studentens nære fremtid. Mange av våre studenter kommer rett fra den videregående skole og er, til tross for ulike reformer og uttalt bruk av problemorientert læring, lite flinke til selvstendig refleksjon og handling. Mange av dem gjør det de blir fortalt og ikke noe mer. På den andre siden har vi studentene som har vært i arbeidslivet og er vant både til å jobbe og til

⁸ Ingar Roggen/ <http://folk.uio.no/iroggen/WEBSociologyINFOnor.html>

⁹ <http://www.engr.csulb.edu/~jewett/teach/chal1.html>

¹⁰ <http://www.engr.csulb.edu/~jewett/teach/chal1.html>

selvstendig tenkning og handling, og som tar slagordet om ansvar for egen læring på strak arm. Ofte utgjør blandingen av disse to studenttypene en fin miks, der de eldre lærer opp de yngre i det å ta ansvar for en utdelt arbeidsoppgave. Nå skal det være sagt at dette er en litt forenklet beskrivelse, og at de finnes studenter rett fra videregående som har det vi vil kalle den "rette innstilling" til det å jobbe selvstendig og kreativt og vi har eldre studenter som er stikk motsatt av den ansvarsfulle og selvstendige student.

Dette forsøket på å forankre undervisningen i det praktiske kommer særlig til uttrykk på tredjeåret da studentene skal utføre sine bacheloroppgaver ute i det lokale næringslivet.

Men er det mulig å forankre samfunnsinformatikk i en praktisk fremtid ute i arbeidslivet? Er ikke dette faget et rent akademisk tanke-spinn uten reell bakkekontakt?

Under arbeidet med å få på plass et bachelorstudium i informatikk ved HiNe var en av de tingene som måtte gjøres å oppgradere faget samfunnsinformatikk, fordi det kurset vi hadde ikke var i samsvar med gjeldende krav til et treårig informatikkstudie.

Det ble min oppgave å forme samfunnsinformatikken på tredjeåret og jeg bestemte meg etter ett år med den mer tradisjonelle undervisningen i Marx, Weber, teknologideterminisme og generell etikk å reorganisere faget på en måte som kunne være i overensstemmelse med min tolkning av ideene til Dr. Rob Kling.

Slik Dr. Kling så det var noe av det essensielle ved samfunnsinformatikk at det kunne "...ensure that technical research agendas and system designs are relevant to people's lives."¹¹

Dette med fagets relevans beskriver han videre på følgende måte:

"The key word is relevance, ensuring that technical work is socially-driven rather than technology-driven. Relevance has two dimensions: process and substance. Design and implementation processes need to be relevant to the actual social dynamics of a given site of social practice, and the substance of design and implementation (the actual designs, the actual systems) need to be relevant to the lives of the people they affect. SI sets agendas for all the technical work in two ways:

1) more superficially, by drawing attention to functionalities that people value, thus setting priorities for design and implementation; and 2) more fundamentally, by articulating those analytical categories that have been found useful in describing social reality, and that which therefore should also define technical work in/for that reality as well."¹²

For at en slik relevans kan oppstå ute i det daglige arbeidsliv må studentene ha med seg en kunnskapsballast som gjør dem i stand til å aktivt reflektere over når det er viktig å se etter den sosiale dynamikken i en institusjon når nye system skal implementeres, eller hvordan et nytt system kan gjøres relevant for de aktuelle brukerne.

Og det er denne kunnskapsballasten jeg ønsket å forme på en måte som gjorde at den føltes relevant for våre Bachelorstudenter i IT.

Og hvorfor?

¹¹ Kling, Rob: <http://www.slis.indiana.edu/SI/concepts.html>

¹² Kling, Rob: <http://www.slis.indiana.edu/SI/concepts.html>

Svaret på dette ”hvorfør lære samfunnsinformatikk” kan egentlig oppsummeres i følgende sitat fra boka ” Object Oriented Analysis and Design with Applications”:

”The moment we come to believe that a process is more important to success than the people who execute it, is the moment we consign our projects to failure.”¹³

Et samfunn trenger teknologer som er i stand til å se lengre enn akkurat selve designet av systemet og som har en klar forståelse av at det er mennesker som skal bruke dette i sitt daglige virke. Vi trenger også teknologer som er i stand til å reflektere over sin egen rolle som teknolog og teknologiens rolle i samfunnet, og som er motivert for å delta i samfunnsdebatten om hvordan teknologien skal brukes til det felles beste. Vi trenger også teknologer som både kan være med å bekjempe seksuelle overgrep mot barn og kjempe for retten til anonymitet på Internett – og begrunne sine standpunkt basert på egen refleksjon, samt faglig og politisk ståsted. Og det er blant annet dette faget samfunnsinformatikk søker å oppnå.

1.3 Organiseringen av samfunnsinformatikk på tredjeåret IT-bachelor

Vi har hatt ulike måter å organisere samfunnsinformatikk på, og stort sett har vi holdt oss innenfor en etablert mal som har vært felles for de fleste høgskoler.

Da jeg startet med samfunnsinformatikk på tredjeåret høsten 2001 kjørte jeg kurset etter en slik mal. Men jeg oppfattet ikke studentene til å være så veldig entusiastisk og jeg følte heller ikke at jeg maktet å gjøre faget verken interessant eller relevant i forhold til det tredjeårsstudentene skulle gjennom i form av sin kandidatoppgave.

Med mine erfaringer fra høsten 2001 og Dr. Rob Kling sine tanker i bakhodet, begynte jeg å spekulere på hvordan faget kunne endres slik at det ble relevant i forhold til det som var hovedfokus for tredjeårsstudentene – nemlig kandidatoppgaven.

Til høstsemesteret 2002 utformet jeg derfor en ny fagplan som i større grad forsøkte å knytte samfunnsinformatiske problemstillinger tett opp til både den virkelighet som studentene opplevde gjennom kurset IN301 Prosjektstyring og systemforvaltning og IN302 Prosjektoppgaven (INPRO), og den virkelighet de ville møte ute som IT-konsulenter.

Samtidig som organisasjonsteori ble forklart med eksempler fra mine egne erfaringer som IT-sjef, IKT og juss ved enkle case og beslag og sikring av datamaskiner, forsøkte jeg å finne et tema i etikk som kunne fenge studentene mer enn piratkopiert programvare og ulovlig mp3.

Den nye fagplanen for Samfunnsinformatikk II besto av tre søyler— Juss, Organisasjonsteori og Teknologisk utvikling. Hovedvekten ble lagt på juss og organisasjonsteori, og det var hele tiden det faktum at studentene var informatikkstudenter som dannet basis for vinklingen av de ulike tema. Studentene skulle jobbe med ulike case innenfor tema som beslag og sikring av elektroniske bevis, introduksjon av informasjonsteknologi i en virksomhet og de ulike oppgaver som berører en IT-drift i en organisasjon.

Etikk har alltid vært et viktig element i samfunnsinformatikk, og da gjerne dels i form

¹³ Object Oriented Analysis and Design with Applications, 2. ed., Kap.: The Process

av teori rundt hva etikk er, og dels med ulike case rundt hacking og piratkopiering. Mange vil mene at etikk er et av de viktigste tema innenfor det å utdanne teknologer, og kanskje kan det derfor synes rart at dette da ikke hadde en egen søyle i den nye fagplanen. Men tanken min var at etikk var så viktig at det ikke var nok med en søyle, men det måtte være en rød tråd gjennom undervisningen. Og da helst med et tema som både kunne engasjere studentene og trekkes inn i flere av de deltema som utgjør samfunnsinformatikk.

Etter noe tids fundering fant jeg ut at temaet ”barnepornografi” var et tema som vil fenge, og som ville være aktuelt. Ikke bare gikk dette på den enkelte students etiske bevissthet, men det pekte mot viktige gjøremål i en jobb som for eksempel IT-ansvarlig – hvordan hindre ansatte i å surfe på barneporno? Hva gjør vi dersom virksomhetens server blir lagerplass for slikt materiale? Skal en IT-ansvarlig foreta sikring og beslag av elektroniske bevis? Osv.

Men hvem skulle forelese om dette? Jeg hadde riktignok støtt på barnepornografi fra den tiden vi benyttet Gopher for å navigere Internett, og jeg hadde laget en liten håndbok om beslag og sikring av elektroniske bevis for politiet, men jeg visste jo egentlig ingen ting om dette temaet.

Redningen ble en artikkel i VG og et intervju med Elizabeth Skogrand fra Redd Barna. Jeg tok straks kontakt og fikk et entusiastisk ja til å komme og forelese om dette temaet for oss.

Etter forelesningen, som var en stor suksess, ble Elizabeth Skogrand, Laila Johansen – som var faglærer for samfunnsinformatikk på førsteåret IT-bachelor, - og jeg sittende og diskutere på pauserommet, sammen med andre kolleger fra seksjonen. Og via denne diskusjonen sprang det ut en ide om at dette temaet måtte inn på pensum, og dermed var ”Prosjekt Gå inn i din tid” født.

Etter den dagen lærte vi også å ikke bruke ordet ”barneporno”, men ”overgrepbilder” eller ”seksuelle overgrep mot barn”, så fra nå av er det disse begrepene som vil bli brukt videre i denne rapporten.

1.4 “Gå inn i din tid”

Men hva skulle prosjektet hete? Hva var et passende navn for et slikt prosjekt?

Valget falt på en strofe fra Nordahl Griegs dikt fra 1936, ”Til ungdommen”.

”Gå inn i din tid”

Var det ikke nettopp det vi ønsket at våre IT-studenter skulle gjøre? At de skulle gå inn i sin tid og gjøre noe aktivt for samfunnet?

Kringsatt av fiender,
Gå inn i din tid!
Under en blodig storm –
Vi deg til strid!

Kampen mot seksuelle overgrep mot barn er i alle høgste grad en strid, og det å gi våre IT-studenter en sjangse til å kjempe denne striden anså vi som både i tråd med samfunnsinformatikken som fag og som et viktig bidrag til samfunnet.

Linjene fra Nordal Griegs dikt "Til ungdommen" fra 1936 ble dermed også en innholdsmessig ramme rundt undervisningsprosjektet "Gå inn i din tid"

Den 12. mars 2003 ble avtalen som vi inngikk i 2002 med Redd Barna formalisert. Og i september 2005 inngikk HiNe og Redd Barna en ny, og utvidet, avtale. Denne gangen omfattes også lærerutdanningen og sykepleierutdanningen av "Prosjekt Gå inn i din tid".

1.5 Målsetningene med prosjektet

Prosjektet var et undervisningsprosjekt som i første rekke var rettet mot studenter ved Høgskolen i Nesnas IT-bachelorstudie, men er i senere tid også rettet mot lærerstudentene. Målet er å bekjempe seksuelle overgrep mot barn og bruken av IKT, og da særlig Internett, som formidlings- og distribusjonskanal, for overgrepssbilder og filmer.

Avtalen mellom HiNe og Redd Barna innebærer at Redd Barna bidrar med forelesninger og innhold til faget samfunnsinformatikk ved høgskolens bachelor-utdanning i informatikk. Ved høgskolen har man gjennomført studentprosjekt innenfor dette temaet som del av undervisningen.

Temaene som er berørt er seksuelle overgrep mot barn publisert på Internet (overgrepssbilder) og barn og unges digitale hverdag. KRIPOS har også bidratt med forelesninger og innhold i samme prosjekt.

Fagkompetansen rundt seksuelle overgrep mot barn og bruken av Internett som distribusjonskanal ivaretas av Redd Barna, som er den eneste frivillige organisasjon i Norge med dybdekunnskap om dette problemområdet. KRIPOS er trukket inn dels for å belyse den politimessige og strafferettslige delen av temaet, samt for å bidra med sin dybdekunnskap om dokumenteringen av seksuelle overgrep mot barn og bruken av IKT for å spre dette.

Så langt har prosjektet vært eksklusivt for høgskolen, men har til en viss grad vært tilgjengelig for allmennheten da Redd Barna sine forelesninger har vært gjennomført som en del av forskningsuka og vært åpne. Deltagelsen utenfra har imidlertid vært begrenset blant annet pga at forelesningene har blitt gjennomført på dagtid. Det har vært ytre et ønske fra lokalsamfunnet om å gjøre tilgjengeligheten større, spesielt med tanke på grunnskolen og videregående skole.

HiNe er eneste utdanningsinstitusjon i Norden med denne type samarbeid, og eneste utdanningsmiljø i verden som har satt seksuelle overgrep mot barn og unge på pensum i sin informatikkutdanning¹⁴.

HiNe og Redd Barna har med dette prosjektet altså ønsket å øke bevisstheten til IT-studenter og andre om problemområdet seksuelle overgrep mot barn på Internett. En økt bevissthet kan

¹⁴ Redd Barnas infoside på web: http://www.reddbarna.no/default.asp?V_ITEM_ID=6723

kanskje føre til færre søk etter overgrepbilder fra datamaskiner på norske arbeidsplasser. Men det er ikke bare bevisstheten rundt det å søke etter overgrepbilder før dagens arbeidsøkt starter HiNe vil fremme, men et generelt kunnskapsløft for ansatte innen IT-sektoren, lærere i alle deler av skoleverket og foreldre.

Et slikt kunnskapsløft vil være viktig fordi det er via økt kunnskap om temaet vi kan få til økt bevissthet, og dermed en – på sikt – effektiv kamp mot overgrepene og bruken av IKT som spredningsverktøy.

1.6 Prosjektet i praksis

“Prosjekt Gå inn i din tid” har hele tiden vært ment å skulle være et praktisk gjennomførbart prosjekt, og knyttet tett til en undervisningssituasjon.

I praksis har prosjektet vært utført på følgende måte:

1. Temaet seksuelle overgrep mot barn og bruken av informasjonsteknologi som kontakt- og distribusjonsverktøy er lagt inn i fagplanen for bachelorstudiet i informatikk og informasjonssystemer. Rapporter fra Redd Barna har vært satt på pensum.
2. Kurset Samfunnsinformatikk har vært den faglige arena der temaet har vært belyst, via forelesninger om jus (rettslære, straffelov, straffeprosess, beslag og sikring av elektroniske bevis, etterretningsanalyse og personvern) og organisasjonsteori (IKT-sikkerhet i forhold til ansattes holdninger og opplæring, personellsikkerhet).
3. Fagpersoner fra Redd Barna og KRIPOS har vært invitert som faste forelesere på årlige seminar, i tillegg til ulike forelesere fra andre institusjoner
4. Et seminar i året har vært organisert for å kunne tilby våre IT-studenter, ansatte og andre interesserte fra lokalmiljøet i Rana og på Nesna, en møteplass for å samle kunnskap om temaet. Her har også i noen grad lærerstudenter deltatt. Fra og med 2005 ble det aktivt forsøkt å trekke inn lærerstudentene ved å legge en seminarsesjon til Nesna.
5. Studentene ved bachelorstudiet i informatikk og informasjonssystemer har fått obligatoriske oppgaver innenfor sine fagområder, som enten Redd Barna eller KRIPOS har vært interessert i få belyst. Slike oppgaver ble gitt i 2003 og fremført på seminaret under forskningsuka 2003, i 2005 og i 2006. I 2005 og 2006 ble oppgavene formulert av KRIPOS, og oppgavene for 2005 ble fremført for inviterte gjester 6. april 2005 i høgskolens lokaler på Mo.
6. Studentenes arbeider ble gitt ut i HiNes skriftserie, som en del av dokumentasjonen på prosjektet i 2003, 2005 og 2006.
7. Ansatte ved seksjon for informatikk har stilt sin fagkompetanse til disposisjon for Redd Barna og KRIPOS, og vice versa. I april 2005 fikk vi også et faglig spørsmål fra den norske representanten ved INTERPOL, som ble besvart ved en kort rapport fra førstelektor Per A. Godejord.

8. En webside der forelesninger og annet materiale er tilgjengelig for offentligheten ble laget. I 2005 ble materialet flyttet over i Moodle for å lette organiseringen og oppdateringen av fagstoffet, men materialet er fortsatt offentlig tilgjengelig. Lenken til materialet er: <http://www.hinesna.no/dintid>
9. Fire publikasjoner¹⁵ om prosjektet er gitt ut i HiNes interne skriftserie. Det er også skrevet mindre innlegg om prosjektet i Rana Blad og i bladet Utdanning, samt i Redd Barnas egen infoavis.

I det videre arbeidet med prosjektet vil det være fokus på å integrere det effektivt i HiNes del av det Lærende Nettverk. Torbjørn D. Moe ved Avdeling for forsøk og utvikling, Utdanningsdirektoratet, uttalte under seminaret i 2005 at dette prosjektet må opp på et nasjonalt plan, med eventuelt Rana kommune som pilotkommune. Dette er en viktig anerkjennelse av høgskolens arbeid og må følges aktivt opp av høgskolens ledelse. Men for at en slik nasjonal satsing skal være effektiv og føre til noe praktisk nyttig for skoleverket, må vi først sørge for at satsingen i vår del av det Lærende Nettverk lykkes. Også i 2006 var prosjektet et tema i Lærende Nettverk.

Det vil også være svært viktig å videreutvikle prosjektet innad i IT-studiet, da det er her det IT-faglige tyngdepunktet vil og må ligge. Samarbeidet med Redd Barna er knyttet mot informatikkseksjonens faglige kunnskaper og det FoU-arbeid våre studenter, og eventuelt oss som ansatte, utfører.

1.7 Organiseringen av samfunnsinformatikk på førsteåret IT-bachelor

I 2004 ble det vedtatt at samfunnsinformatikk ikke lenger skulle være et fag på tredjeåret, men kun for førsteårsstudentene. Bakgrunnen for dette var at da Høgskolen i Nesna satte i gang med bachelorstudiet i informatikk, var høgskolen egentlig ikke fullt kvalifisert til å håndtere dette studiet alene. I de første årene var Høgskolen i Finnmark faglig ansvarlig og i tillegg til å bygge opp kompetanse innad i seksjonen måtte faget samfunnsinformatikk oppjusteres til et nivå som ble godtatt for et bachelorstudie. Løsningen på det siste ble å gi tredjeåret en ny bolk med samfunnsinformatikk. I 2004 hadde seksjon for informatikk to førstelektorer, og to i doktorgradsprosjekt (stipendiat) og HiNe tok over fagansvaret for bachelorstudiet. Samtidig ble samfunnsinformatikkfaget kraftig oppjustert, slik at samtlige førsteårsstudenter nå hadde gått igjennom et godkjent samfunnsinformatikkkurs. Det var derfor ikke lenger noen grunn til at tredjeåret også skulle ha dette faget.

Oppbyggingen av samfunnsinformatikk på førsteåret følger for en stor del malen som ble laget for tredjeåret, med unntak av organisasjonsteori som det ikke undervises i på førsteåret.

¹⁵ Pr. 2. Januar 2007

Temaene som førsteåret skal igjennom er som følger:

- teknologihistorie
- teknologiforståelse
- personvern
- arbeidsmiljø
- demokrati
- valg av tekniske plattformer
- kjønnsroller
- sikkerhet
- overvåking og jus
- skole
- etiske problemstillinger

Kurset IN116 ble organisert i bolkundervisning og kjørt i forholdsvis fortettet form, slik at kurset var ferdig med forelesningsrekka i begynnelsen av april, med en muntlig eksamen i slutten av april.

Året etter ble det organisert ved at en dag i uken ble benyttet til dette faget, og med en muntlig eksamen lagt til mai. Denne organiseringen ble også lagt til grunn for vårsemesteret 2007. Organiseringen av de ulike fag ved studiet vurderes fra år til år alt etter hva som er mest hensiktsmessig, og vil derfor kunne variere.

Akkurat som det var for tredjeåret er et av målene å få studentene til å se sammenhengene mellom de andre fagene innenfor informatikk og jus, etikk, demokrati, sikkert osv.

Dersom studentene senere i arbeidslivet får ansvar for en IT-drift må de vite at dette også innebærer en viss kunnskap om både jus og etikk.

Vi kan illustrere dette eksempelvis på følgende måte:

- Valg av tekniske plattformer = Programvare = Lisensbestemmelser = Opphavsrett
- Sikkerhet = personalbehandling og opplæring = kontrakter og reglement for IT-bruk på arbeidsplassen = arbeidsmiljølov og medbestemmelse = rutinekontroll av innhold på virksomhetens server = personvern

For å få til dette er det viktig å gjøre undervisningen så praktisk rettet som mulig, selv om en også må ha en del teoretisk undervisning i forkant. Og det er nettopp her “Prosjekt Gå inn i din tid” kommer inn.

1.8 Bruken av seminar og reelle oppgaver som undervisningsverktøy

Første del av prosjektet som undervisningsverktøy er det årlige seminaret. Det som startet som en forelesning av Elizabeth Skogrand utviklet seg til et seminar der både Elizabeth Skogrand og andre fra Redd Barna deltok, sammen med blant annet representanter fra advokatkontoret Elden, Telenor og KRIPOS.

Vi har hatt fire seminar av varierende omfang, med seminaret i 2005 som det største og mest omfattende.

Seminarene har vært som følger:

2003 - "Internett - skjulested for pedofile?". En dag, avholdt på høgskolens lokaler i Mo i Rana og med følgende forelesere:

- [Elizabeth Skogrand, Redd Barna](#)
- Håvard Aksnes, KRIPOS
- Astri Aas-Hansen, advokatkontoret Elden
- Elza Dunkels, Universitetet i Umeå
- Jan-Ove Sævik, Telenor Privat
- Studentene ved tredjeåret IT-bachelor

2004 - "Operasjon Enea " – Forelesningsseminar om politiets arbeid i kampen mot seksuelle overgrep mot barn på Internett. En dag, avholdt på høgskolens lokaler i Mo i Rana og med følgende forelesere:

- Elizabeth Skogrand, Redd Barna
- Håvard Aksnes, KRIPOS
- Bjørn-Erik Ludvigsen, KRIPOS

2005 – ”Teknologi og seksuelle overgrep mot barn”. To dager a tre sesjoner. Den første sesjonen ble avholdt i høgskolens lokaler på Nesna (hovedcampus), den andre sesjonen var en ettermiddags-/kveldssesjon avholdt i kommunestyresalen i Mo i Rana og den tredje sesjonen ble avholdt i høgskolens lokaler i Mo i Rana.

Følgende foreleste disse to dagene:

- Jan Peter Strømsheim, Utdannings- og forskningsdepartementet
- Pia Lang, Redd Barna
- Thale Skybak, Redd Barna
- Torbjørn D. Moe, Utdanningsdirektoratet
- Astri Aas-Hansen, advokatkontoret Elden
- Bjørn-Erik Ludvigsen, KRIPOS

2006 – ”Norske arbeidsplasser – Fritt frem for uetisk nettbruk?” To dager a to sesjoner. Den første dagen ble avholdt i Nordland Teaters hovedsal, mens den andre dagen ble avholdt i Samfunnshusets lille sal. Begge steder i Mo i Rana.

Følgende foreleste disse to dagene:

- Elizabeth Skogrand, Redd Barna
- Politiadvokat Carl Graff Hartmann, Oslo Politikammer
- John Ståle Starnes, KRIPOS

På grunn av dårlig vær ble Christian Erga fra Telenor og Erik Lundeby fra NHO forhindret fra å delta.

2007 – ”Seksuelle overgrep mot barn og unge i digitale medier”. Seminaret gikk over en dag og ble avholdt på hovedcampus (Nesna), med følgende forelesere:

- Zoe Øiestad, Redd Barna
- Kaja Hegg, Redd Barna
- Torger S. Kjeldstad, telenor
- Anne Grytbakk og Jannicke Borgerstrand, Kirkens Bymisjon
- Per A. Godejord, Høgskolen i Nesna

I juni dette året ble det også organisert en egen forelesningsdag for studentene ved IN116, der Bjørn-Erik Ludvigsen fra KRIPOS og Kaja Hegg fra Redd Barna foreleste i temaet overgrepsmateriale og Internett.

Disse, og de kommende, seminarer danner en viktig faglig bakgrunn for undervisningen i samfunnsinformatikk. I 2005 ble seminaret lagt slik at studentene hadde gjennomgått en del sentrale juridiske begrep, samt fått en innføring i problemområdet seksuelle overgrep mot barn før seminaret startet. Det samme gjaldt i noe grad også for 2006, mens i 2007 ble selve seminaret lagt før oppstart av IN116. Dette skyldtes praktiske årsaker i forbindelse med arbeidet for å integrere prosjektet i lærerutdanningen. Men som nevnt over fikk studentene i IN116 en egen forelesningsdag i juni. Gjennom seminarer får studentene forelesninger i begrensede temaer innenfor problemområdet og det er forarbeidet til de av oss som er faglige ansvarlige for samfunnsinformatikk og etterarbeidet i form av utførelsen av den praktiske oppgaven (obligatorisk arbeidskrav) og de videre forelesningene, som til sammen skal gi studentene en rød tråd av kunnskap om de ulike tema som utgjør faget samfunnsinformatikk.

Den andre delen av prosjektet som undervisningsverktøy består av et sett med oppgaver fra Redd Barna eller andre aktører, så som KRIPOS. I 2003 utførte studentene oppgaver basert på ønsker fra Redd Barna og studentgruppene jobbet med, og presenterte på seminaret samme år, følgende tema:

- Evaluering av forskjellige chattetilbud, og vurdering disse i forhold til i hvilken grad de gir barn og unge tilfredsstillende beskyttelse.
- Vurdering av forskjellige filtre, så som CyberPatrol, NetNanny og det innebygde filteret i Internet Explorer.

- Vurdering av den nye MMS-teknologien, og hva den kan ha og bety for overgriperes mulighet til dels å ta bilder av barn og dels til å kartlegge barn for en senere bortføring.

I 2005 var vi så heldig å få to spørsmål fra representanter fra KRIPOS som vi kunne formulere obligatoriske arbeidskrav av, og i det følgende skal jeg beskrive disse to spørsmålene som illustrasjon på hvordan informatikkstudentene jobber med praktiske oppgaver i Samfunnsinformatikk, via "Prosjekt Gå inn i din tid".

I kurset IN116 er det krav om to arbeidskrav som skal utføres og godkjennes før studentene får lov til å gå opp til eksamen. Det første arbeidskravet var valget mellom to oppgaver formulert ut fra forespørselen fra KRIPOS, og det andre var rett og slett å fremføre rapportene fra arbeidskrav 1 for publikum.

Arbeidskrav 1 ble formulert som følger:

Arbeidskrav 1 a Proxyer

Det finnes en rekke servere rundt om i verden som tillater en å surfe anonymt på nett. Vi kaller dette proxyer. Som dere sikkert vet finnes det også proxyer som ikke gir anonym tilgang, men som kun er satt opp for å regulere Internetttrafikken inn og ut av en virksomhet. Men i denne oppgaven skal dere konsentrere dere om de anonyme proxy-tjenestene.

KRIPOS ønsker at HiNe ved 1. året IT-bachelor gjør følgende:

1. Sett dere inn i og beskriv hva proxy er og hvordan disse fungerer.
2. Finn og kontakt så mange proxyer som mulig innenfor den tidsrammen dere har.
3. Ta kontakt med de som står som eier av proxyen og be om å få tilsendt loggen for proxyen. Forklar at dere utfører en analyseoppgave ved Nesna University College for å se på hvordan slike proxyer benyttes. Vær klar over at det finnes proxyer som er satt opp uten servereiers viten.
4. Gå i gjennom de loggene dere får og analyser bruken. Er det noe som tyder på at noe av trafikken kan relateres til barneporno? Lastes det opp og ned bilder og filmer?
5. Konkluder på bakgrunn av analysen, begrunn konklusjonen og utform det hele i en rapport som dere skriver i henhold til HiNes regler for skriftlig arbeide.

Arbeidskrav 1 b FreeNet

FreeNet er et slags "Internett i Internett", der all forbindelse er kryptert. KRIPOS er urolig for hva som kan skje dersom distributører og overgripere flytter produksjonen av barneporno ut på dette nettet. Både HiNe og KRIPOS vil gjerne ha en analyse av FreeNet-konseptet og på hvilken måte dette nettet kan vanskeliggjøre etterforskning av barnepornosaker, og om det eventuelt finnes muligheter å spore ulovlig aktivitet også her. Brukes det til distribusjon av barneporno i dag? Er det mulig å finne ut av det? (F.eks. ved "infiltrasjon" av brukere av FreeNet?).

All bruk av FreeNet må være i henhold til Norsk Lov, og dette er ikke en oppfordring til å jakte på ulovligheter, men en analyseoppgave av FreeNet som mulig verktøy for spredning av barneporno. Husk at dette ikke er offisielle oppdrag fra KRIPOS, men idéer de har hatt til ting de mener våre studenter kan jobbe med, og som er tema de selv er interessert i å få vite mer om.

Dere forholder dere derfor til HiNe, og dersom dere skal/må kontakte leverandører eller andre så er dette en obligatorisk oppgave gitt av Høgskolen i Nesna, ikke KRIPOS. Alle referanser skal derfor peke tilbake til HiNe.

Link til opplysninger om FreeNet:

<http://freenet.sourceforge.net/index.php?page=whatis>

KRIPOS ønsker at HiNe ved 1. året IT-bachelor gjør følgende:

1. Sett dere inn i og beskriv FreeNetkonseptet
2. Analyser dette konseptet ut fra
 - a) en mulig bruk som distribusjonskanal for barneporno
 - b) muligheter for politiet å spore overgrepssbilder i dette nettet
3. Konkluder på bakgrunn av analysen, begrunn konklusjonen og utform det hele i en rapport som dere skriver i henhold til HiNes regler for skriftlig arbeide.

Formalkrav for begge oppgavene:

Besvarelsen skal være i henhold til høgskolens retningslinjer for skriftlig arbeid (forside, innholdsfortegnelse, innledning, hoveddel, konklusjon, litteraturliste og god dokumentasjon av kilder).

Rapportene deres vil bli gjort tilgjengelig for KRIPOS, så arbeidet må selvsagt utføres grundig. Også Redd Barna vil selvsagt få tilgang til rapporten, og den vil bli lagt ut på "Prosjekt Gå inn i din tid" sin resursside.

Begge oppgavene krever disiplinert arbeid, slik at dere blir ferdig til innleveringsfristen. Dette betyr at dere selvsagt bare kan analysere deler av saksområdene, men gjør dere det grundig vil det likevel være av betydning.

Husk at dette ikke er offisielle oppdrag fra KRIPOS, men idéer de har hatt til ting de mener våre studenter kan jobbe med, og som er tema de selv er interessert i å få vite mer om. Dere forholder dere derfor til HiNe, og dersom dere skal/må kontakte leverandører eller andre så er dette en obligatorisk oppgave gitt av Høgskolen i Nesna, ikke KRIPOS. Alle referanser skal derfor peke tilbake til HiNe.

- Oppgavetekst slutt -

Arbeidskrav 1 ble utlevert onsdag 16. februar 2005 i forbindelse med dette årets seminar om seksuelle overgrep og bruk av informasjonsteknologi. Frist for innlevering av rapportene ble satt til fredag 18. mars 2005.

30. mars ba Elizabeth Skogrand i Redd Barna om å få tilsendt et sett med rapporter som hun kunne ta med seg til sine kontakter i INTERPOL, da de problemstillingene som studentene tok opp også var av interesse for dette organet.

Selv om rapportene da var ferdig og innlevert, var det hensikten å la studentene fortsette å jobbe med rapportene fremover mot fremføringen av dem, den 6. april, og så levere dem for trykking ved HiNes eget trykkeri på Nesna. For å imøtekomme Elizabeth Skogrand sin forespørsel ble de tre gruppene som på det tidspunktet hadde levert de klart beste rapportene kontaktet med forespørsel om de kunne ferdigstille dem innen 5. april, slik at de kunne presenteres for INTERPOL. Dette var studentene i de tre gruppene mer enn villige til. Da vi kom til 5. april viste deg seg at også de andre gruppene hadde klare nye versjoner og det skulle bare mindre redigeringsarbeide til før vi hadde samtlige rapporter klare for utgivelse som hefte i HiNes skriftserie.

Det ble dermed bestemt at samtlige rapporter kunne presenteres for INTERPOL. Dessverre rakk vi ikke å trykke opp heftene raskt nok til at de kunne sendes via vanlig post og en pdf-versjon ble derfor sendt Elizabeth Skogrand isteden. Tilbakemeldingen fra INTERPOL var svært positiv.

Elizabeth Skogrand kunne rapportere fra sitt møte med sine kontakter i INTERPOL at både Anders Persson (fra Sverige) og John Stamnes (fra Norge) var interessert i funnene, og at hun hadde fått beskjed om å si at Interpol var opptatt av disse tingene og de syntes det var flott at vi var så tidlig ute med å jobbe med dem.

Og noe senere skrev John Stamnes fra INTERPOL følgende i en e-post til Per A. Godejord:

“ Elisabeth har snakket seg varm om Høgskolen i Nesna og arbeidet dere driver. Vi ser frem til å studere materialet, og synes problemstillingene dere reiser er særs interessante.”

For å få rapportene raskt ut til vår samarbeidspartner Redd Barna, og andre interesserte, ble rapportene skrevet ut og heftet ved informatikkseksjonen.

Eksemplarer ble sendt til:

- Redd Barna, til eget bruk og videre distribusjon til sin svenske søsterorganisasjon, samt INTERPOL
- KRIPOS
- Advokatkontoret Elden ved advokat Astri Aas-Hansen
- Rana politistasjon
- Nesna lensmannskontor
- Justisdepartementet
- Riksadvokaten
- Trøndelag Statsadvokatembede
- Hitra lensmannskontor

Pdf-eksemplarer ble også sendt per e-post til NRK Nordland, Rana Blad og Helgelands Blad.

Den 6. april la så studentgruppene frem sine rapporter for publikum, som dessverre denne gang bare besto av medstudenter og noen av de ansatte ved informatikk, samt sensor fra Høgskolen i Finnmark som var tilstede via videokonferanse. Fremleggingen var meget bra for alle gruppene.

Etter at fremføringen var ferdig skrev sensor fra Høgskolen i Finnmark, Høgskolelektor Synnøve Thomassen Andersen, følgende i e-post til faglærerne Laila Johansen og Per A. Godejord:

”Gratulerer med dyktige studenter! Du og Laila har gjort en god jobb, og fått et spennende og godt faglig resultat gjennom studentpresentasjonene og rapportene. Jeg var imponert over presentasjonen i går.”

I etterkant av seminar, rapporter og fremlegging hadde studentene en forelesning igjen før forelesningsrekka ble avsluttet, og det var om åpen kildekode. Deretter ble det gitt informasjon om eksamensformen og hvordan denne skulle gjennomføres.

Som vi ser ble altså de to arbeidskravene i form av rapporter og fremlegging helt sentrale i kurset og tok opp mesteparten av tiden.

Arbeidskrav 1a og b omfattet følgende samfunnsinformatiske tema direkte:

- Personvern
- Demokrati
- Sikkerhet
- Overvåking
- Jus
- Etikk

Indirekte berørte oppgavene også:

- Teknologiforståelse

Av andre fagområder innenfor informatikk var studentene også i berøring med nettverksteori og programmeringsspråket Java.

Av temaene som er listet opp i fagplanen for IN116 var altså syv av tolv tema omfattet av den praktiske oppgaven. Det sier seg selv at det dermed ble disse temaene, særlig de seks første, som ble sentrale i kurset.

Når det gjelder tidsbruken opplevde vi en viss konflikt i forhold til andre fag, fordi studentene nærmest la alt annet til side under arbeidet med rapportene.

I 2007 fikk studentene i IN116 tre oppgaver fra Redd Barna, som ble fordelt på tre studentgrupper.

OPPGAVER 2007

Tema 1: Profiler på Internet

Barn benytter profiler i sine aktiviteter på Internett. En overgriper vil lete etter profiler som inneholder mest mulig personlig informasjon og som kan gi indikasjoner på grad av sårbarhet. Det er behov for mer kunnskap om hva slags profiler som gjør barn sårbare for å utsettes for nettrelaterte overgrep.

Oppgave: Ta for dere ett nettsted – se på ti profiler:

(Forslag: <http://blink.dagbladet.no/>, www.penest.no eller www.deiligst.no – MEN dersom et nettsted ikke ser ut til å ha profiler som indikerer barn/ungdom under 16 år, gå til et nettsted der dere finner denne type profiler.)

Hva slags spørsmål må barn besvare for å få en profil?

Hva slags opplysninger legger barn ut om seg selv?

Finnes det lett tilgjengelige ordninger for å fjerne informasjon om nettstedet, dersom barnet eller deres foresatte ønsker det?

Kilder til mer info:

- www.redbarnet.dk (mer om grooming)
- www.datatilsynet.no (om det å slette info om seg selv)

Tema 2: Alderskontroll på profiler

I noen tilfeller lager barn og unge profiler der de utgir seg for å være eldre enn de er.

Kombinasjonen av et ønske om å eksponere seg, delta i kule nettsamfunn og oppgi at de er eldre enn de er, kan gjøre dem ekstra sårbare for å bli utnyttet seksuelt av voksne.

En måte å beskytte barn kan være å gjennomføre reell aldersgrense i praksis.

Oppgave: Hvordan kan man avdekke riktig alder på barn og unge som deltar i ulike nettsamfunn? Hva slags systemer finnes for å begrense tilgang til nettsteder/nettsamfunn for barn under 16 (eller 18)? Redegjør for ulike alderskontrollsystemer som er i virksomhet enten på Norske eller utenlandske systemer. Hva slags begrensninger har disse systemene som er i bruk?

Tema 3: Om ulike filtre på Internett og mobiltelefon

Operatører har utviklet forskjellige filtre som skal beskytte barn mot uønsket innhold på nettet (vold, hatpropaganda, pornografi og overgrepsmateriale). Ta for dere ulike filtre som skal beskytte barn og unge (se på i to retninger: Hva har Norske operatører tatt i bruk? Hva finnes på nett av denne type program til den enkelte arbeidsstasjon, herunder filteret i IE?) å se på hva de beskytter mot. Hvilke fordelere og begrensninger har disse filtrene?

Studentene hadde avsatt tirsdagene fra oppstart av IN116 i mai til avslutningen i midten av juni. Denne gangen unngikk vi at studentenes arbeid med rapportene førte til problemer for de andre faglærerne. Disse tre studentgruppene rapporter er gitt ut i dette heftes del 4.

1.9 “Prosjekt Gå inn i din tid” som læringsverktøy

1.9.1 Organisering og mål for læring

Som nevnt innledningsvis var mitt ønske å kunne gi studentene kunnskap om samfunnsinformatiske emner på en måte som engasjerte og interesserte studentene.

Målet er ikke bare å gjøre samfunnsinformatikk relevant for studentene, men utvikle studenter som kan bli reflekterte og samfunnsbevisste IT-konsulenter og ha en viss minimumskunnskap om viktige momenter som vil møte dem i en arbeidshverdag – så som kunnskap om arbeidsmiljølovens krav til medbestemmelse når nye systemer innføres i en virksomhet, kunnskap om personvern når arbeidsgiver lurert på om det er mulig å få lest de ansatte e-poster, osv. Siden innføring av datasystemer i en virksomhet vil påvirke de ansatte, og kanskje også resten av samfunnet, på både godt og ond, er det viktig at studentene opparbeider en etisk bevissthet før vi sender dem ut i arbeidslivet.

Det finnes ulike måter å formulere hva som er ønskelig at en samfunnsinformatikkstudent skal oppnå av kunnskap. Professor Chuck Huff, sammen med Dianne Martin, utviklet i 1995 et sett med etiske og sosiale prinsipper og ferdigheter som man ønsket at lavere grads informatikkstudenter skulle ha med seg etter gjennomført samfunnsinformatikk.¹⁶

Dette settet var delt opp i ”Etiske prinsipper”, ”Etiske ferdigheter”, ”Sosiale prinsipper” og ”Sosiale ferdigheter”.

En annen og mer formell måte å organisere ønsket om hvilke ferdigheter studentene skal tilegne seg er å bruke Blooms taksonomi.

I følgende beskrivelse av Blooms taksonomi gjengir jeg i stor grad fra ”Taksonomi og naturfag grunnkurs”, av I. amanuensis Odd Valdermo fra Universitetet i Tromsø.

Blooms taksonomi er bygd opp hierarkisk. Det vil si at ethvert nivå forutsetter de kvaliteter som er omtalt på lavere nivå. Bloom's taksonomi opererer med 6 nivåer eller klasser, og de fleste klassene er inndelt i underklasser.

Nivå 1: Faktakunnskaper (knowledge)

Dette nivået domineres av reproduksjon. Eksempler på verb som beskriver læringsmål på dette nivået: gjenkjenne, gjengi, definere, beskrive, liste opp/navngi, presentere, referere.

Men innen nivået vil læringsmålene være av ulike slag, som fakta, metoder, begreper, relasjoner. Det kan være stor forskjell på å huske en mer konkret begivenhet eller informasjon, gjerne som enkeltfenomen, mot det å huske en klassifisering eller en metode for en undersøkelse, en utregningsmåte, et prinsipp eller utledninger dersom det dreier seg om mer krevende sammenhenger. Enkelthendelser kan igjen være vanskeligere å huske dersom de er kontekstløse for den som skal huske.

En test på dette nivået er altså en gjenkalling av en (oppriinnelig) læringssituasjon, uten at informasjonene eller budskapet blir bearbeidet i noen særlig grad. Faktakunnskaper er også av betydning for læringsmål på høyere nivå, men da i mindre grad med reproduksjon som mål.

¹⁶ Huff and Martin: ”Ethical and social principles and skills”, 1995

På høyere nivå vil faktakunnskapene i større grad inngå i helheter.

Eksempler på spørsmål etter faktakunnskaper:

- Skriv de syv hensyn som danner grunnlaget for norsk personvern teori.
- Hva mener vi med datakriminalitet?
- Hva mener vi med teknologisk utvikling?
- Gi tre grunner for at det er viktig med personvern. (når det er snakk om å gjengi direkte fra et sted i læreboka)

Nivå 2: Forståelse (comprehension)

Eksempler på verb som kan uttrykke læringsmål på dette nivået: bekrefte, betegne, angi likheter eller ulikheter, forklare, anvende, påvise, vise, fortolke, formulere, oversette, løse, forutsi.

På dette nivå blir en informasjon bearbeidet av mottaker på en slik måte at den skaper mening. Ofte vil det være tale om omforming eller oversettelse av informasjonen av mottakeren for å oppfatte den. Det kan være forståelse som oppnås gjennom fortolkning av et budskap eller en reorganisering av innholdet. I den mest krevende underklassen av forståelse kan det dreie seg om en ekstrapolering; at budskapet gis mening ved at mottaker går noe lenger gjennom anvendelse, men ikke i betydningen anvendelse som gjelder for neste nivå. Anvende på dette nivået betyr å gå noe videre kun på grunnlag av de informasjoner som er gitt, uten å knytte det til andre, tidligere erfaringer. Det å bruke en gitt tabell til å se hvilken aldersgruppe som har størst ulykkesfrekvens ved bilkjøring, vil være eksempel på forståelse og ikke på anvendelse slik den omtales i neste nivå.

Eksempler på spørsmål på dette nivå:

- 1 Lag med egne ord en oppsummering av avsnittet om...
- 2 Ut fra grafen: Hvilke grupper benytter Internett i Norge?

Nivå 3: Anvendelse (application)

Verb som kan beskrive dette nivået: forutsi, velge, bruke, finne, beregne, skille ut, demonstrere, forklare, anvende, konstruere, registrere, organisere, fortelle med egne ord. Forståelse blir altså betingelse for å kunne anvende, enten det er en metode, en teori eller et prinsipp. Forståelse innebærer å kunne gjøre rede for en metode eller et prinsipp når man blir bedt om å gjøre det. Anvendelse går noe lenger enn forståelse. Ved anvendelse skal studenten selv finne ut hvilken metode eller prinsipp som kan brukes for å løse oppgaven.

Om vi tar utgangspunkt i et problem, så vil klassifisering av problemet og tilpasning av metode, idé eller prinsipp for å løse dette, være en del av anvendelsen, mens det å bruke disse for å løse problemet, mer tilhører nivå 2. Anvendelse innebærer et element av hukommelse for å knytte prinsipper til aktuell problemstilling.

Eksempler på oppgaver:

Sett begrepene (teoriene) Natural Systems og Rational Systems i sammenheng med det vi kaller "Det Organisatoriske Isfjell"

Nivå 4: Analyse (analysis)

Verb som karakteriserer analyse: analysere, finne ut, dele opp, velge ut, utlede, skille ut, undersøke, klassifisere, identifisere, sammenligne, bekrefte, Analyse innebærer en oppdeling av en gitt helhet til enklere deler, og påvisning av sammenhengen mellom delene, f.eks. ved analyse av en tekst, ved en kjemisk analyse, ol. Analysen vil ofte være en hjelp til å bedre forståelsen, f.eks. som grunnlag for vurdering. Mens forståelsen er relatert til meningen med enkeltfenomen, vil analysen fokusere på mer komplekse eller sammensatte problem. Mens forståelse går på innhold, kan analyse dreie seg både om innhold og form. En analyse kan også ligge nær opp mot høyeste nivå, vurdering. Analysenivået kan igjen inndeles i underklasser: identifisering eller klassifisering av delene (faktorer, hypoteser, påstander, ..), sammenhengen mellom delene, og organisering av helheter.

Eksempler på oppgaver:

Hva kan være fakta og hva er sannsynligvis bare gjetning i vedlagte tekst om det såkalte ECHELON? List opp faktorer som kan ha hatt betydning for utformingen av nye åndsverkslov? (I noen analyseoppgaver dreier det seg også om vurdering)

Nivå 5: Syntese (synthesis)

Verb som karakteriserer syntese: kombinere, oppsummere, relatere, utlede, foreslå, presisere, planlegge, dokumentere, generalisere, organisere, formulere regler, trekke slutninger Med syntese menes å sette sammen deler til en (ny) helhet ved å kombinere nye og tidligere erfaringer. Syntese er altså en mer kreativ prosess, riktignok gitt innenfor visse rammer, der studenten skaper et nytt produkt. Også tidligere nivåer dreier seg om å sette sammen deler, men da ut fra en gitt helhet. Ved syntese må denne helheten skapes. Det å lage en oppgave som knytter sammen ulike kunnskapsdeler, kan være eksempel på en syntese (dersom det samme ikke er gjort før). Forslag til å redusere et miljøproblem kan være en syntese dersom dette problemet ikke er gjennomgått tidligere. Eventuelle underklasser av syntesenivået vil være knyttet til grad av abstraksjon og av rammene som er gitt for syntesen.

Eksempler på oppgaver / spørsmål:

Foreslå mulige tiltak for å redusere mengden av elektroniske spor vi legger fra oss i hverdagen. Hvordan vil du gå frem for å redusere bruken av piratkopiert programvare blant ungdom?

Nivå 6: Vurdering (evaluation)

Verb som kan karakterisere dette nivået: vurdere, bedømme, drøfte, diskutere, forsvare, avgjøre, granske, begrunne, skille mellom, godta, forkaste, kritisere, sammenligne verdi Vurdering forutsetter forståelse og analyse av det som skal vurderes. I samfunnsinformatikk kan det dreie seg om å vurdere ideer, tekster, løsning på oppgaver/problem, metode, og arbeid i PC-lab. Et eksempel kan være å vurdere påliteligheten av innholdet i en tekst om ECHELON som studentene finner på Internett. Eksempel på et større arbeid er å prioritere innenfor et sett med handlinger i for eksempel kampen mot terror og annen alvorlig kriminalitet. Skal samfunnet utsettes for økt overvåking av den enkelte borger eller skal man satse på andre tiltak? Hvor hensiktsmessig er kombinasjonen av kameraovervåking på alle offentlige plasser og et ansiktsgjenkjenningssystem? Må man se ut over sitt eget lands grenser når problemet med terror, eller spredning av overgrepsmateriale, skal behandles?

I forbindelse med terror kan det for eksempel være hensiktsmessig å se på forholdet mellom fattigdom og støtten til ulike terrorgrupper. En slik oppgave vil også omfatte analyse og syntese.

Underklasser av vurderingsnivået knyttes til interne eller eksterne kriterier for vurderingen. Interne kriterier går på selve argumentasjonen (logikk, nøyaktighet, konsistens), mens eksterne kriterier går på metodekrav og formål. Vurdering er nok det nivået som i sterkeste grad påvirkes av affektive sider, selv om vekten forsøkes lagt på det kognitive.

Denne måten å ordne kunnskap på er en del av undervisningen og vurderingen i den videregående skole, og etter reformen i høgere utdanning også hos oss da den nye karakterskalaen, etter min mening, helt åpenbart er bygget på Blooms taksonomi.

Utdannings- og forskningsdepartementet har tidligere foretatt en forenkling av Blooms seks nivåer til tre, der nivå 1 er reproduksjon av fakta og nivå 2 er forståelse, mens nivå 3 er anvendelse.

Basert på denne taksonomien satte Dr. Tom Jewett ved California State University opp følgende læringsmål for sine studenter i samfunnsinformatikk¹⁷. Blooms nivåer i vanlig parantes. Relevansen til “Prosjekt Gå inn i din tid” i rammeparantes:

1. Intellectual skills:

a. Social issues

Understand major social issues involving the impact of computerization and related technologies in society. [“Major social issue” for IN116 er seksuelle overgrep mot barn, og bruken av informasjonsteknologi som møteplass for offer og overgriper, samt som distribusjonsverktøy for overgrepbilder]

- Understand diverse literatures: define terms, concepts, and theories used in different disciplines--such as sociology, psychology, economics, organizational behavior, and engineering--which are relevant to an understanding of social issues of computing (Bloom: Knowledge).
Some examples of these might be: competitive market, social class, labor market segmentation, job satisfaction, transaction costs, public goods, ethical theories, and productivity.
- Understand how controversies are represented: identify major concepts that authors use to frame their arguments (technological utopianism, etc.); identify specific arguments which are based on these concepts; show how some "sides" of controversies may be incompletely represented (Bloom: Comprehension).

¹⁷ Jewett, Tom & Kling, Rob: Teaching Social Issues of Computing - Challenges, Ideas, and Resources

- Use printed and electronic media to locate information on issues (Bloom: Application). [Bruke Internett, rapporter fra Redd Barna og forelesningsnotater på web for å samle informasjon om tema for oppgavene fra Redd Barna eller KRIPOS]
- Compare and contrast alternative points of view on major issues (Bloom Analysis). [Anonymitet kontra samfunnets rett til å beskytte seg selv mot forbrytelser: Retten til å surfe anonymt kontra bekjempelse av distribusjon av overgrepssbilder på nett, og bekjempelse av at voksne prater sex med barn på nettet eller på andre måter lokker dem til å møte seg i RL¹⁸]

b. Personal point of view

Develop the ability to analyze the major issues discussed above, and develop a personal point of view based on this analysis. [Lære å argumentere for sine standpunkter, samt å begrunne dem i teori eller empirisk forskning]

- Identify key elements of major ethical theories or value systems that may be used to build viewpoints (Bloom: Comprehension). [Argumentere ut fra teorier om demokrati og personvern i forhold til det å være anonym på nett, kontra bruken av anonymitet og kryptografi for å distribuere overgrepssmateriale].
- Categorize and analyze differing points of view according to their underlying ethical theories or value systems (Bloom: Analysis). For example, a person who won't "pirate" software--because this would put programmers out of work--reflects a utilitarian viewpoint; the person who won't pirate because "stealing is wrong" reflects a Kantian one. [Tilsvarende problemstilling kan settes opp i forhold til overgrepssmateriale, men er ikke utført så langt. Kunnskap om filosofi og filosofer er ikke i særlig grad vektlagt ved samfunnsinformatikk ved HiNe]
- Deliberate the consequences, merits, and problems of alternative approaches to the issues (Bloom: Analysis). For example: what different strategies might best encourage an employer to provide ergonomic computing environments?--OSHA regulation, tax incentives, etc.? [Hvilke strategier er best for å øke folks bevissthet i forhold til seksuelle overgrep mot barn og bruken av informasjonsteknologi som distribusjonskanal? Hvilke tiltak er mest effektive for å hindre ansatte å laste ned overgrepssbilder, eller bruke virksomhetens datasystemer til andre ulovlige formål?]
- Develop a personal position on major issues, based on appropriate ethical theories, value systems, or other frameworks (Bloom: Synthesis). These personal positions can be reflected in class discussions, homework exercises, essay examinations, or term projects. [Bygge opp personlige standpunkt i forhold til seksuelle overgrep mot barn, overgrepssbilder og filmer, bruken av informasjonsteknologi som distribusjons- og møtekana for denne type virksomhet, retten til anonymitet som et demokratisk verktøy kontra anonymitet som verktøy for å spre/ laste ned overgrepssmateriale.]

¹⁸ Real Life. Motsetning til VL, som betyr Virtual Life

c. Impacts of your work

Determine the impacts of specific personal and professional work activities (including systems design) on co-workers, employers, clients, system users, and society in general (Bloom: Evaluation). An introductory example of a systems design impact--that was unforeseen by the designers. [Hva har det å si for arbeidsmiljøet i en virksomhet at man innfører full overvåking av alle aktiviteter på virksomhetens datasystem for å bekjempe nedlasting/ distribusjon av overgrepsmateriale?]

2. Interpersonal skills:

a. Articulate personal views

- Write clearly and speak effectively in a variety of settings (Bloom: Application). [Formulere rapporter om IT-faglige tema i sammenheng med overgrepssproblematikk, på en slik måte at personer uten IT-faglig bakgrunn kan forstå hva man vil frem til.]
- Use electronic media such as e-mail and bulletin boards, observing appropriate "netiquette" and similar conventions (Bloom: Application). [Bruk av systemet Moodle for online-diskusjoner med advokaten og forfatteren Andrew Vachss om temaet seksuelle overgrep mot barn og bruken av IT. Dette har så langt kun vært gjort en gang, men er ment å skulle være en fast del av studiet, når det er praktisk mulig]

b. Professional development

Understand the importance of professional associations and professional development (affective, valuing level).

c. Teamwork

Work effectively in teams (of colleagues, clients, supervisors, etc.) that may be diverse in composition--in nationality, ethnic origin, gender, language, religious and ethical viewpoints, and other characteristics (affective, organization level). A small-group approach--in class or in project teams--supports this objective. [Alle oppgaver som gis av Redd Barna eller KRIPOS skal løses i grupper, slik at studentene får trening i dette frem mot den avsluttende kandidatoppgaven som også er gruppebasert, samt lære å jobbe i grupper med tanke på denne arbeidsmåten i jobbsammenheng.]

Disse læringsmålene er altså i aller høyeste grad overførbare til samfunnsinformatikk ved HiNe, og danner bakgrunnen, sammen med Rob Klings definisjoner av samfunnsinformatikk nevnt innledningsvis, for mine egne tanker og mål med faget – og dermed også for mine tanker om bruken av “Prosjekt Gå inn i din tid” som verktøy for læring.

Gjennom “Prosjekt Gå inn i din tid” får studentene anledning til å undersøke et av mange viktig samfunnsmessig aspekt ved bruken av informasjonsteknologi, nemlig kriminelles bruk av denne teknologien. I vårt prosjekt er det seksuelle overgriperes bruk av Internett som både kontaktkanal med mulige offer og distribusjonskanal for overgrepsmateriale, som er fokusområde.

Via "Prosjekt Gå inn i din tid" får de også et innblikk i hvordan teknologien utvikler seg for både å gi bedre verktøy for overgripere og brukere av overgrepsmateriale, og dem som skal jakte på denne gruppen av kriminelle. De får også grundig innsikt i problemet som oppstår mellom den enkelte borgers rett til å beskytte sitt privatliv på Internett og samfunnets rett til å beskytte seg selv mot kriminelle handlinger, og studentene blir tvunget til selv å reflektere over egne standpunkt omkring dette.

Denne refleksjonen skjer i forhold til et ganske så brutalt bakteppe, der det årlige seminaret med Redd Barna og KRIPOS gir et innblikk i en rå og brutal virkelighet mange studenter beskriver som "kvalmende".

Jeg synes derfor vi kan forsvare prosjektet som en viktig del av et samfunnsinformatikkurs i forhold til Dr. Rob Kling sin definisjon på samfunnsinformatikk, som nevnt innledningsvis.

Men tilfredsstill vi professor Chuck Huff sin definisjon av målsetningen med det å undervise i samfunnsinformatikk? Eller den målsetning som legges vekt på ved California State University Long Beach?

Hvis vi ser på professor Huff sitt mål om å forberede informatikkstudentene på å kunne håndtere nye momenter etter hvert som de dukker opp i en jobbsituasjon, så mener jeg at vi også i forhold til dette kan forsvare prosjektet.

Ut fra tidligere oppslag i media er det tydelig at det på en del arbeidsplasser rundt om i landet finnes de som leter etter og surfer på websider med overgrepsskjermer mellom klokken 8 og 9 om morgenen. Vi har også hatt tilfeller av servere på arbeidsplasser, blant annet et av våre sykehus, har vært lagerplass for overgrepsskjermer.

Tidligere har det generelt vært lite oppmerksomhet fra media, og dermed fra folk flest, på denne spesielle problematikken. Men det at arbeidstakere benytter en virksomhets datautstyr til ulovligheter er ikke noe nytt, og det gjelder vel antakelig også for nedlasting og oppbevaring av overgrepsmateriell.

Men nå som vi har noe mer oppmerksomhet rundt overgrepsskjermer på Internett, aktualiserer det en viktig oppgave for en virksomhets IT-ansvarlig, nemlig å sørge for at ledelsen får på plass et internt regelverk for hvordan slik ulovlig bruk skal håndteres. Mange virksomheter har egne arbeidsavtaler som de ansatte skriver under på, der det å benytte virksomhetens datautstyr til ulovligheter er oppsigelsesgrunn. Andre har ingen avtaler eller samarbeid med de ansatte, men kjører overvåking og medlesing (for å bruke et nyord fra Nasjonal Sikkerhetsmyndighet) av ansattes e-poster for å hindre ulovligheter eller utroskap i forhold til bedriftshemmeligheter.

Følgelig blir det viktig at de vi sender ut som informasjonsteknologer har kunnskap både om en ubehagelig del av virkeligheten, og hvilke lover og regler som skal følges i forhold til det å beskytte sin virksomhet mot denne type ulovligheter.

Eksempelvis er en arbeidsgivers rett til å lese de ansattes e-poster regulert av personopplysningsloven. Personvern er også en aktuell problematikk i prosjektet, siden studentene blir tvunget til å reflektere over overvåking for å hindre seksuelle overgrep og borgernes rett til privatliv også på Internett. Og innføring i personvern er en del av vårt kurs i samfunnsinformatikk, der forelesning i dette gis før seminaret og de obligatoriske oppgavene.

Politiets oppgaver når de skal sikre elektroniske bevis blir også gjennomgått, dels ved en teoretisk forelesning om straffeloven og hva som regnes som IT-kriminalitet, og dels ved en praktisk øvelse der studentene skal ta beslag og finne bevis på et av våre datarom. Et sentralt poeng i dette er å vise studentene forskjellen på hva politiet kan gjøre og hva de som eventuelle IT-ansvarlige i en virksomhet ikke kan gjøre. Samtidig får de et innblikk i hvor vanskelig det er å finne bevis for ulovligheter på en datamaskin, dersom noen ønsker å virkelig holde dette skjult. I tillegg blir det trukket linjer fra begrepet ”razzia” i en slik sammenheng og til programvareindustriens ønske om å kunne foreta husundersøkelser i sin jakt på piratkopiert programvare. Kan Microsoft foreta en husundersøkelse? Svaret er selvsagt nei, men ComputerWorld klarte likevel i sin tid å lage en artikkel, som senere ble plukket opp av andre media, som antydte at dette var helt greit.

Dette er to eksempler på juridisk teori som er viktig i arbeidssammenheng, og som prosjektet gir oss anledning til å gi studentene kunnskap om, via både teori og praktisk arbeid.

Denne måten å tenke på er også benyttet ved organiseringen av modulen IT103 i studiet IKT og Læring 1. Også her er målet å dyktiggjøre lærere i jobb og fjerdeårs lærerstudenter i det å aktivt forstå hvordan teknologi kan påvirke samfunnet, og samfunnet påvirke teknologien. Jeg vil komme tilbake til en nærmere beskrivelse av hvordan prosjektet er integrert i denne utdanningen senere.

Men hva med prosjektet som læringsverktøy?

1.9.2 Å motivere til læring – Indre og ytre motivasjon

For å nå de ønskede læringsmål er det viktig å motivere studentene til å yte en innsats i faget. For mange studenter kan nok uttalelsen fra en tidligere tredjeårsstudent, før han begynte på samfunnsinformatikk, være dekkende: ”Dette er jo bare Marx. Ikke noe praktiske datagreier.”

I vårt bachelorstudium i informatikk, slik det er vanlig i de fleste informatikkstudium, er samfunnsinformatikk obligatorisk og det kan nok variere hvordan studentene ser på dette faget. For noen er det bare noe de må igjennom, for andre er det kanskje et interessant fag. Mange har kanskje det til felles at de ikke ser relevansen for dette faget og det har vært uttrykt frustrasjon generelt over at de ikke ser sammenhengen mellom de ulike fagene i studiet.

Motivasjonen for å jobbe med faget kan derfor være høgst varierende. For noen vil den ytre motivasjonen være sterkest – de må igjennom faget og vil ha best mulig karakter, mens andre kanskje ikke klarer å opparbeide noen motivasjon i det hele tatt.

Den indre motivasjonen, ønsket om å lære noe fordi man vil lære det, er kanskje vanskelig å vekke til live i studentene. Men håpet var at ved nettopp å bruke “Prosjekt Gå inn i din tid” som en kjerne i undervisningen, ville vi kunne stimulere studentenes indre motivasjon for å lære faget.

Om vi virkelig klarte, og klarer, dette gjenstår å se. Pr. i dag har vi ikke foretatt en vitenskapelig spørreundersøkelser blant våre studenter som kan avdekke eventuelle svar på dette.

Samtaler med tredjeklassen fra 2003-kullet, og samtaler med førsteklassen av 2005, tyder imidlertid på at prosjektet fenger ut fra kriteriet ”praktisk arbeid”. Dette gjelder også for bruken av en praktisk oppgave i form av beslag og sikring av datalabben.

Da det ble kjent at rapportene ble forevist INTERPOL og samtlige studenter i denne førsteklassen fikk sitt eget innbundne eksemplar av rapportene og med forside som viste at deres arbeid nå var en del av HiNes skriftserie, uttalte en av dem: ”Dette er det kuleste jeg har vært med på!”.

Det er jo ellers en veletablert pedagogisk oppfatning at dersom elever og studenter produserer kun for lærerens skrivebordsskuff, så er de lite motivert for læring. Får de derimot produsere for reelt bruk, som i form av rapporter som faktisk er ønsket av både KRIPOS og Redd Barna, og til og med INTERPOL, er motivasjonen for læring høy.

Læringsteoriene som danner bakgrunnen for vår samfunnsinformatikk ved Høgskolen i Nesna er konstruktivisme og problemorientert læring, og der faglærer forsøker å være en tydelig fagperson i forhold til studentene, uten at det betyr at vi vet alt eller forsøker å gi inntrykk av det. Men det er vi som har den faglige styringen med hvordan faget legges opp og hvordan oppgavene skal løses.

Det ville jo i og for seg vært helt i tråd med konseptet problemorientert læring å la studentene selv velge hva de ville jobbe med, og hvordan, innenfor samfunnsinformatikken. Men dette er en arbeidssituasjon de i liten grad, om i det hele tatt, vil møte i arbeidslivet. Ute i det som ofte omtales som ”den virkelige verden” er det jo nettopp mer eller mindre klart definerte oppdrag som skal løses, og gjerne på en predefinert måte i henhold til krav og retningslinjer for det enkelte arbeid som skal utføres.

Selv om studentene på førsteåret fikk velge om de ville jobbe med Freenet eller Anonyme Proxyer, var det kun disse to temaene som var aktuelle. Det samme er i enda større grad tilfelle på tredjeåret der studentene riktignok oppfordres til å finne oppgavetema til sin Bacheloroppgave selv, men der oppgavene skal være definerte og reelle oppgaver fra det lokale næringsliv.

Et mål med å bruke ”Prosjekt Gå inn i din tid” i samfunnsinformatikkundervisningen er altså også å kunne gi en problemorientert tilnærming til faget, som både motiverer for læring og gir studentene trening i en arbeidsform de vil møte både i form av Bacheloroppgaven på tredjeåret, eventuelle videre studier og i jobbsammenheng.

Men fører dette prosjektet rent faktisk til motivasjon for å lære samfunnsinformatikk?
En av studentgruppene fra førsteklassen skrev som følger i sin rapport:

”Oppgaven har vært veldig interessant og utfordrende, ikke minst med tanken på å kanskje kunne hjelpe KRIPOS i kampen mot seksuelle overgrep mot barn og spredning av overgrepbilder.”

Denne gruppen var altså tydelig motivert for å finne ut av det temaet de hadde valgt ut fra et ønske om å hjelpe KRIPOS med å bekjempe seksuelle overgrep mot barn.

I et forsøk på å få fatt i flere studentsynspunkter, sendte jeg den 16. april 2005 ut et uformelt spørsmål til studentene via Moodle:

”Jeg lurer jeg på følgende:

Dette prosjektet har vært sentralt i samfunnsinformatikken i form av

- a. seminaret
- b. oppgavene fra KRIPOS

Håpet, i tillegg til å øke bevisstheten om seksuelle overgrep mot barn og bruken av informasjonsteknologi for å distribuere overgrepsmateriale eller for at overgripere skal få kontakt med barn, var at dette prosjektet skulle motivere dere studenter til å lære noe om personvern, demokrati og IT, jus og IT, overvåking og etikk, samt det å forstå teknologiens ymse sammenhenger med det daglige liv.

Men gjorde det det?

Gjorde oppgavene fra KRIPOS dere mer motivert for å lære samfunnsinformatikk?”

Svarene som kom inn via e-post var tilsvarende uformelle, så etter en smule redigering kan de gjengis på følgende måte:

- Spørsmålet du spør om kan bekreftes med et ubetinget JA!
- For min del er det vel dette med barnepornografi som har satt sine dypeste spor. Med seminaret som vi først fikk midt i fleisen og deretter gikk ut med en kvalmende følelse
- Men at vi har lært er det ingen tvil om. Og samtidig så sitter jeg jo igjen med en følelse av å ha bidratt med noe samfunnsnyttig
- Det har vært utrolig inntresant dette emnet
- Takker så meget for din måte og lære fra deg på
- Jeg trodde Samfunnsinformatikk skulle bli kjedelig, men det vi har godt igjennom har vært meget interessant og lærerikt.
- Forelesningen med KRIPOS gjorde sterkt inntrykk på meg. Jeg trodde ikke det var så stort et problem som det egentlig er. Jeg kommer garantert til å følge med videre i saker som angår "barneporno" ol.
- Til slutt vil jeg takke deg og Laila for å gjøre i utgangspunktet et "tørt" fag til et meget lærerikt og interessant fag!
- Oppgaven gjorde meg mer motivert fordi det er morsommere å jobbe for andre enn å bare lære seg saker og ting.
- Jeg tror dette var en lur måte å lære på, og er veldig fornøyd!

Som vi ser av disse uttalelsene er denne gruppen med Informatikkstudenter godt fornøyd med prosjektet.

1.10 Eksamensformen i samfunnsinformatikk og “Prosjekt Gå inn i din tid”s relevans for eksamen

I 2003 ble eksamen i samfunnsinformatikk for tredjeåret avholdt i form av hjemmeeksamen og med følgende oppgave:

ESSAY – Eksamen i IN907 H2003

Type: Hjemmeeksamen

Hjelpemidler: Alle

Veiledning: En uke med veiledning (Uke 47) via e-post.

Innlevering: 5. desember innen klokken 1530, til Hanne Reistad, ekspedisjonen på HOK-bygget, i 2 papireksemplarer.

Opplysninger om innlevering: Hanne Reistad

Navn og nummer: IKKE skriv navnet ditt på besvarelsen. KUN eksamensnummeret du har fått av Hanne Reistad.

Skriv et essay der du behandler følgende problemstillinger:

1. Mange arbeidsgivere ønsker å lese samtlige ansattes e-poster
2. En virksomhet ønsker å gi Nasjonal sikkerhetsmyndighet adgang til gjennom monitoring å kontrollere om informasjonssystemer i vedkommende virksomhet lagrer, behandler eller transporterer skjermingsverdig informasjon uten at de er godkjent for dette.
3. Mange virksomheter legger ut detaljert informasjon om virksomheten, herunder også oppsettet på virksomhetens brannmurer, m.m.
4. Mange ansatte som jobber mye ved datamaskinen klager over stive nakker og rennende øyne.
5. Microsoft ønsket i sin tid å gjennomføre razzia i virksomheter for å avsløre piratbruk av sine program.

Hvilke juridiske og organisasjonsmessige utfordringer kan du se i disse problemstillingene? Hvordan vil du relatere slike utfordringer til ditt forprosjekt i IN301?

1. Følgende krav stilles til essayet:

- Utformes i henhold til HiNes regler for skriftlig arbeider.
- Essayet skal knytte stoff fra kurset (forelesningsnotater, obligatoriske oppgaver, seminaret og lignende).
- Alle henvisninger og egne påstander skal drøftes for å belyse graden av pålitelighet. Knytt egne påstander til relevante kilder om mulig.
- Maks antall ord: 5000. (ca 10 sider + -)

2. Her er noen relevante knagger du kan tenke på når du skriver (Dette er KUN forslag, ikke pålegg!):

- Organisasjonsteori: Hvordan vil ditt kandidatprosjekt påvirke organisasjonen? Hvis ikke – hvorfor ikke det? Hvordan påvirker informasjonsteknologi en organisasjon?
- Juridisk teori: Hvordan er ditt kandidatprosjekt forankret juridisk? Hvis ikke – Hvorfor ikke det? Hvilke problemområder kan oppstå i forholdet mellom informasjonsteknologi og juss
- Etikk: Er ditt kandidatprosjekt på noen måte forankret i etiske problemstillinger? Hvis ikke – Hvorfor ikke det? Er etikk en nødvendig del av arbeidet med informasjonsteknologi? Hvilke motsetninger kan oppstå mellom juss og etikk?

3. HiNes regler for skriftlige arbeider gir et greit oppsett for utforming av essayet. I tillegg kan du tenke deg en grovkisse som ser slik ut:

- Innledning der dine problemstillinger ut fra oppgaveteksten introduseres og begrunnes. Beskriv også kort ditt kandidatprosjekt
- Teoretisk og/eller historisk bakgrunn for temaet, dvs. litt om hva andre har skrevet og sagt om dette tidligere. (Vi stiller ikke her krav om annet enn at det refereres til relevant fagstoff fra kurset).
- Framstilling og analyse.
- Konklusjon.

Sensorveiledningen for denne oppgaven var som følger:

SENSORVEILEDNING TIL EKSAMENSOPPGAVE I
SAMFUNNSINFORMATIKK TREDJEÅR IT-BACHELOR, IN907
HJEMMEEKSAMEN, ESSAY
INNLEVERT 5. DESEMBER 2003

Oppgaven

Oppgavens fokus er rettet mot kandidatenes forståelse av noen av de juridiske regler og organisasjonsmessige momenter som er med å regulere en virksomhets bruk av informasjonsteknologi. Begge tema er sentrale i forhold til pensum og kurset IN907 (som det het i 2003. Nå IN116).

1. problemstilling

Mange arbeidsgivere ønsker å lese samtlige ansattes e-poster
Problemstillingen er i første rekke juridisk, og studenten må stille spørsmålet ”Er det tillatt for en arbeidsgiver å lese de ansattes e-post?” Stikkord her er ”Arbeidsgivers styringsrett kontra Personopplysningsloven, samt ”virksomhetsrelatert” og ”privat”. Videre forventes en diskusjon i forhold til begrepet ”Personvern”, slik det fremstår i norsk juridisk teori. Det forventes også at studenten ser dette i sammenheng med organisasjonsteori, og da særlig forelesningen [/OrgteoriIT3-filer/fullscreen.htm](#), der det blant annet ble gjennomgått motivasjonsteori (McGregors X og Y teori). Sentralt spørsmål bør være hvordan man kan skape aksept blant de ansatte for at ledelsen kan lese de ansattes e-poster. Er det nok å vise til det juridiske? Pensum: [/epost/](#), Cox, Hillman: 128 sider om PC-sikkerhet, side 100-103, samt at det forventes at studenten selv finner ytterligere informasjon på Internett.

2. problemstilling

En virksomhet ønsker å gi Nasjonal sikkerhetsmyndighet adgang til gjennom monitoring å kontrollere om informasjonssystemer i vedkommende virksomhet lagrer, behandler eller transporterer skjermingsverdig informasjon uten at de er godkjent for dette. Det forventes at studenten knytter dette til momenter i 1. problemstilling, med basis i konflikten sikkerhet kontra personvern. Stikkord: Personvernprinsippet om "Maktmisbruk og urimelig kontroll", og Sikkerhetsloven.

Pensum: Kap. 4.3, Kjos, Bård (red): Innføring i Informasjonsteknologi (Kompendium).

3. problemstilling

Mange virksomheter legger ut detaljert informasjon om virksomheten, herunder også oppsettet på virksomhetens brannmurer, m.m.

Denne problemstillingen fokuserer på sikkerhetstenkningen i en virksomhet, herunder også viktigheten av å gjøre de ansatte sikkerhetsbevisst. Det forventes at studenten kan redegjøre for tanker om hvordan man bør sikre seg mot å gi fra seg informasjon som kan svekke sikkerheten i en virksomhet. Sentralt er organisasjon av IT-virksomheten og IT-/ sikkerhetsstrategier. Stikkord: Opplæring av de ansatte, motivasjon av de ansatte, IT- og sikkerhetsstrategi i virksomheten. Pensum: Forelesning: [/index2.html](#), Cox, Hillman: 128 sider om PC-sikkerhet, Høie, Tore Audun: IKT og organisasjon, Kap. 5.

4. problemstilling

Mange ansatte som jobber mye ved datamaskinen klager over stive nakker og rennende øyne.

Her forventes det at studenten redegjør for Arbeidsmiljøloven, samt Forskrift om arbeid ved dataskjerm av 15. desember 1994. I tillegg til det juridiske forventes det at studenten klarer å sette dette inn i en organisasjonsmessig ramme. Stikkord: Arbeidsmiljøloven, Forskrift, ansvar for de ansatte, motivasjon.

Pensum: Kap. 4.4, Kjos, Bård (red): Innføring i Informasjonsteknologi (Kompendium).

5. Problemstilling

Microsoft ønsket i sin tid å gjennomføre razzia i virksomheter for å avsløre piratbruk av sine program.

Det forventes at studenten kan redegjøre for Lov om opphavsrett, samt hvilke andre rettsregler som kommer til anvendelse her. I tillegg til det juridiske forventes det at studenten setter dette inn i en organisasjonsmessig sammenheng. Stikkord: Åndsverksloven, lisensbestemmelser, påtalemyndighet, forvaltningsloven, grunnloven, organisering av IT-drift, bevisstgjøring av ledelse og ansatte.

Pensum: Kap. 4.2, og 4.7, Kjos, Bård (red): Innføring i Informasjonsteknologi (Kompendium), Høie, Tore Audun: IKT og organisasjon, Kap. 5., Artikkel av faglærer: [/pag/microsoft.html](#)

Generelt

I tillegg til fagkunnskapen, forventes det at studenten skriver oppgaven iht. HiNes retningslinjer for skriftlige arbeider. Essay som sjanger skal være kjent fra den videregående skole, men det kan være usikkert hvor mye den enkelte student har fått opplæring i dette. Det forventes likevel at studenten benytter seg av de henvisningene som er satt inn i oppgaven (i Moodle) om hvordan man kan skrive et essay.

Lenke: <http://www.hf.ntnu.no/rel/person/erik/Essay.htm>.

Det bør trekkes dersom studenten ikke følger HiNes retningslinjer, mens det kanskje bør sees noe mildt på de rent essaytekniske momentene. De studenter som har benyttet seg av veiledningen og viser dette ved å skrive et essay bør imidlertid vurderes positivt. I Blooms taksonomi skal jo også det strukturelle vurderes. Videre skal studenten søke å trekke inn sitt kandidatprosjekt og, helt kort, vise hvordan dette stiller seg i lys av de juridiske og organisasjonsmessige momenter som styrer IT-bruken i en organisasjon. Her var tanken at studenten skulle knytte sammen kurset Prosjektstyring (IN301) og Samfunnsinformatikk (IN907), slik at ikke kandidatoppgaven ble sett på som noe helt utenfor de tingene som ble gjennomgått i IN907, og at studenten på denne måten viser evne til selvstendig anvendelse av kunnskapen. Noen av studentene mente på forhånd at sine prosjekt var så begrensede at det var vanskelig å sette dem inn i en juridisk og organisasjonsmessig sammenheng. Jeg mener likevel at studenten bør kunne anvende momenter fra IN907 på en slik måte at det i alle fall kan gjøres en kort diskusjon om hvordan den enkelte kandidatoppgave passer inn eller ei.

Ellers bør det også kunne forventes at studenten på selvstendig grunnlag finner annen informasjon på Internett som omhandler problemstillingene, og ikke bare forholder seg til pensum. Studenter som aktivt benytter andre kilder bør belønnes, mens det neppe kan trekkes dersom en student bare benytter seg av pensum. Dette, sammen med det rent essaytekniske kan være viktige momenter for studenter som er på vippen mellom to karakterer.

Som vi ser av eksamensteksten og sensorveiledningen var “Prosjekt Gå inn i din tid” ikke en vesentlig del av eksamen. Dette skyldes dels at prosjektet i 2003 stadig var på utviklingsstadiet og dels at oppgavene som ble gitt tredjeårsstudentene dette året var mindre omfattende enn de som ble gitt i 2005 for førsteårsstudentene.

I 2005 var eksamensformen endret til individuell muntlig, og følgende spørsmål ble valgt av de to faglærerne for kurset:

- **PERSONVERN**

Sp. 1: Tradisjonelt blir personvernet delt i syv hensyn, der fire knyttes til individet mens tre er av mer allmenn samfunnsinteresse. Hvilke hensyn er dette?

- **DATAKRIM**

Sp. 1: Hva må til for at en forbrytelse skal kunne regnes som datakriminalitet?

Sp. 2: Straffelovens § 145:

Den som uberettiget bryter brev eller annet lukket skrift eller på liknende måte skaffer seg adgang til innholdet, eller baner seg adgang til en annens låste gjemmer, straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder.

Det samme gjelder den som ved å bryte en beskyttelse eller på lignende måte uberettiget skaffer seg adgang til data eller programutrustning som er lagret eller som overføres ved elektroniske eller andre tekniske midler.

(hensikten med å la dem trekke paragrafen blir da å vise hva dette betyr i praktisk handling i forhold til datamaskiner)

Sp. 3: Straffelovens § 393:

Med Bøder straffes den, som retsstridig bruker eller forføier over Løsøregjenstand, der tilhører en anden, saaledes at den berettigede derved paaføres Tab eller Uleilighed, eller som medvirker hertil.

(hensikten med å la dem trekke paragrafen blir da å vise hva dette betyr i praktisk handling i forhold til datamaskiner)

Sp. 4: Straffelovens § 204.

Den som

- a) utgir, selger eller på annen måte søker å utbre pornografi,
- b) innfører pornografi med sikte på utbredelse,
- c) overlater pornografi til personer under 18 år,
- d) produserer, innfører, besitter, overlater til en annen eller mot vederlag gjør seg kjent med kjønnslige skildringer i rørlige og urørlige bilder hvor det gjøres bruk av barn,
- e) holder offentlig foredrag eller istandbringer offentlig forestilling eller utstilling med pornografisk innhold, eller
- f) forleder noen under 18 år til å la seg avbilde som ledd i kommersiell fremstilling av rørlige og urørlige bilder med seksuelt innhold, eller produserer slike fremstillinger hvor noen under 18 år er avbildet,

straffes med bøter eller med fengsel inntil 3 år.

Med pornografi menes i denne paragrafen kjønnslige skildringer som virker støtende eller på annen måte er egnet til å virke menneskelig nedverdiggende eller forrående, herunder kjønnslige skildringer hvor det gjøres bruk av barn, lik, dyr, vold og tvang. Med barn menes personer som er eller fremstår som under 18 år.

Som pornografi regnes ikke kjønnslige skildringer som må anses forsvarlige ut fra et kunstnerisk, vitenskapelig, informativt eller lignende formål.

(Her er hensikten å få dem til å reflektere over hva som er barnepornografi og hva som ikke er det, f.eks. bilder av nakne barn på naturistsider.)

- **DEMOKRATI**

Sp. 1: Hvordan kan Internett sies å være et verktøy for demokrati?

Sp. 2: Er anonymitet på Internett nødvendig for at nettet skal være et verktøy for demokrati?

- **ÅPEN KILDEKODE**

Sp. 1: Forklar hva som menes med åpen kildekode

Sp. 2: Gi eksempler på lisensiering for åpen kildekode og hva det innebærer

Sp. 3: Fordeler og ulemper med åpen kildekode kontra proprietær kildekode

I tillegg kom spørsmål som gikk direkte på det arbeid den enkelte student hadde gjort på rapporten, samt spørsmål rundt etikk fra sensor. Hver student fikk 30 minutter, og 10 av disse var avsatt til de trekte spørsmålene, mens resten ble brukt på spørsmål i forhold til rapportene og i noen grad på spørsmål om etiske problemstillinger som sensor stilte.

Denne gangen ble altså hovedvekten lagt på det arbeidet studentene hadde utført i prosjektet, og med de trekte spørsmålene som en teoretisk overbygning.

Dermed fikk vi en større helhet i gjennomføringen av Samfunnsinformatikk, fra forelesninger via prosjektoppgaven til eksamen. Og den røde tråden som bant de ulike delemnene sammen var ”Prosjekt Gå inn i din tid”.

Denne måten å gjennomføre eksamen i IN116 på ble gjentatt i 2007. I 2008 vil eksamensformen være mappevurdering, og denne endringen er foretatt ut fra et ønske om å ytterligere vektlegge studentenes rapporter basert på oppgaver gitt av Redd Barna eller Kripos.

1.11 Sensors rapport for IN116

Sensor Synnøve Th.Andersen ved Høgskolen i Finnmark, leveret blant annet følgende kommentarer i sin sensorrapport av 2007:

Sensors vurdering av det faglige nivået: Gjennomsnittlig er det faglige nivå på høyde med det nasjonale. Kandidatene innehar høy faglig kompetanse innen emnet teknologi/barn/overgrep innenfor emnet Samfunnsinformatikk

Sensors vurdering av eksamensoppgaven: Gode oppgaver som gjenspeiler teori og praksis gjennom hele kurset. Oppgaven blir godt kvalitetssikret i henhold til emnet ved samarbeid med organisasjonen Redd Barna.

Sensors vurdering av fagplan og studieopplegg: Fagplan og studieopplegg innehar moduler for teori og praksis på nasjonalt nivå. Kvalitetssikring ved bruk av gruppe/prosjektoppgave innlevering og sensur av disse.

Andre forhold sensor ønsker å kommentere: Studentene ga uttrykk for holdningsendring, større innsikt i emnet Samfunnsinformatikk.

Del 2 OMVERDEN - “Prosjekt Gå inn i din tid” i forhold til HiNe, skoleverket og foreldre

“Prosjekt Gå inn i din tid” hadde altså sitt utspring i samfunnsinformatikken, men prosjektet er mye mer enn faget Samfunnsinformatikk ved HiNes IT-utdanning.

I det følgende tar jeg for meg hvordan kan prosjektet sees på i forhold til omverden, i betydningen av ulike enheter og plandokumenter utenfor Samfunnsinformatikk og IT-Bachelorstudiet.

2.1 Prosjektet i forhold til HiNes overordnede mål

I strategisk plan for HiNe 2002 – 2006 legges det vekt på at høgskolen skal ha aktiviteter av nasjonal og internasjonal interesse.¹⁹ Så vidt vi og Redd Barna kan bringe på det rene, er prosjekt ”Gå inn i din!” tid unikt i Norden og kanskje også på verdensbasis.

I tillegg er det et klart formulert verdimål at høgskolen skal utdanne kandidater som har et positivt menneskesyn, viser respekt for menneskerettigheter og solidaritet. En viktig del av det positive menneskesyn og respekten for menneskerettigheter er å ha en fast holdning til såkalt barnepornografi og seksuelle overgrep mot barn.

“Prosjekt Gå inn i din tid” kan være et verktøy for å utvikle nettopp slike holdninger, ved å øke bevisstheten til den enkelte student om dette temaet og å gi studenten et redskap for å spre kunnskap om dette blant medstudenter, lærere og elever.

2.2 Prosjektet i forhold til HiNes FoU-prinsipper

Ut fra Høgskolen i Nesna sine prinsipper for behandling av FoU-søknader oppfyller “Prosjekt Gå inn i din tid” både prinsippet om intern kompetansebygging, samarbeidsprosjekt mellom interne og eksterne, tverrfaglighet og innretning mot praksisfelt i skole.²⁰

- Intern kompetansebygging

Det ligger en rekke FoU-muligheter for ansatte både for informatikkseksjonen og de andre seksjonene innenfor temaet seksuelle overgrep mot barn og bruken av IKT som distribusjonskanal. I tillegg vil muligheten for å kunne involvere lokale skoler i prosjektet gi ansatte ved informatikk en mulighet for kompetansebygging i forhold til det å drive denne type bevisstgjøringsprosjekt i skoleverket.

- Samarbeidsprosjekt mellom interne og eksterne

Siden 2003 har ansatte ved seksjon for informatikk samarbeidet med Redd Barna, KRIPOS og den amerikanske advokaten Andrew Vachss. Fra og med 2005 kan en involvering i Lærende Nettverk gi samarbeid med RKK Rana, lokale skoler, samt mulighet for samarbeid med andre Lærende Nettverk på nasjonalt plan.

¹⁹ Strategisk plan for Høgskolen i Nesna (2002-2006): Overordnede mål for institusjonen

²⁰ Prinsipper for FoU-tildeling, referat av møte i FoU-utvalget 2. februar 2005

- **Tverfaglighet**
Prosjektet gir mulighet for samarbeid mellom informatikk og lærerutdanningen, eventuelt også barnefaglige utdanninger.
- **Innretting mot praksisfelt i skole**
I og med at “Prosjekt Gå inn i din tid” ikke lenger kun har fokus på IT-studenter, men nå også inkluderer lærerstudenter, samt lærere i jobb og vi gjennom Lærende Nettverk satser på involvering av lokale skoler i dette temaet, er prosjektet i aller høyeste grad rettet mot praksisfeltet i skole.

2.3 Prosjektet i forhold til Lærende Nettverk

Lærende Nettverk skal ha fokus på barn og ungdoms digitale hverdag. Muligheten for å møte overgripere på nett, publisering av utfordrende bilder av seg selv på populære ungdomsnettsteder og bruken av Internett for å spre overgrepbilder er i dag en del av denne digitale hverdagen. “Prosjekt Gå inn i din tid” vil derfor kunne komme inn under Lærende Nettverk sin prosjektbeskrivelse.

For å øke tilgjengeligheten til “Prosjekt Gå inn i din tid” og for å spre informasjon om temaet seksuelle overgrep mot barn og bruken av IKT i denne sammenheng til skoler og lærere, er det nødvendig å lage et prosjekt som har det som formål. Det finnes en god del rapporter og materiell tilgjengelig gjennom Redd Barna sitt arbeid.

Dette må bearbeides til et undervisningsopplegg som er tilrettelagt for lærere, foreldre og kanskje elever i grunn- og videregående skole. Her har også Redd Barna betydelig erfaring og ferdigutviklede undervisningsopplegg som det kanskje kan bygges videre på. Et slikt opplegg kan ha et omfang på ca to skoletimer og inneholde både faktaopplysninger, gruppeoppgaver og evt. rollespill.

Det vil være gunstig om en eller to av deltagerskolene i Lærende Nettverk kunne drive prosjektet videre.

Vi ser for følgende mulighet for bidrag:

- HiNe med studenter i både informatikk og på lærerutdanningen og prosjektledelse.
- PPT med sine spesialpedagoger
- Rana Kommune/RKK-Rana med midler
- Lærende Nettverk med sine deltagerskoler

På sikt vil det være aktuelt å utvikle undervisningsopplegget som et digitalt læremiddel slik at det blir tilgjengelig for en større del av skoleverket og andre.²¹

²¹ Holteng, Tom Erik: Prosjektbeskrivelse ”Gå inn i din tid”, 2005, HiNe

2.4 Prosjektet i forhold til Program for digital kompetanse

Program for digital kompetanse 2004 – 2008 behandler en rekke mål og delmål som til sammen skal sikre både lærere og lærende en god digital dannelse.

I forhold til “Prosjekt Gå inn i din tid” er særlig hovedmål 2 om at ”alle lærende, i og utenfor skoler og universiteter/høgskoler, skal kunne utnytte IKT på en sikker, fortrolig og kreativ måte for” viktig. Videre er delmål 5 under kompetanseutvikling aktuell: ”Innen utgangen av 2008 skal lærende ha utviklet en bevisst og kritisk holdning til innhold på Internett fra de blir kjent med mediet. Søketeknikker, kildekritikk og sikkerhetsregler er sentralt for at bruk av Internett skal være motiverende og positivt i læringsarbeidet.”

Vi ser at ”sikkerhet” er et begrep som gjentas, og “Prosjekt Gå inn i din tid” setter nettopp fokus på å gjøre barn og ungdoms bruk av Internett tryggere/så trygg som mulig.

Ved å implementere prosjektet inn i lærerutdanningen, samt å legge til rette for at prosjektet kan involvere lokale og nasjonale skoler, vil vi kunne sikre at lærere får den nødvendige kompetansen til å veilede elever frem til kunnskap om sikker Internettbruk, og dermed bruke prosjektet for å oppfylle noen av målene i Program for digital kompetanse.

2.5 Prosjektet i forhold til forslaget til nye læreplaner for det 13-årige løp

Det er mest naturlig å legge prosjektet ”Gå inn i din tid!” inn i den delen av læreplanforslaget som omhandler samfunnsfaget.

Forslaget til ny læreplan for samfunnsfag (grunnskolen) legger inn, blant annet, som formål at elevene skal stimuleres til ”aktivt medborgerskap og demokratisk deltakelse”.²²

Og ”Som politisk individ kan mennesket påvirke sine omgivelser. Som moralsk kompetent individ er mennesket ansvarlig for konsekvensene av sine handlinger.”²³

Begge disse hovedmålene er viktige faktorer i arbeidet med økt bevisstgjøring om seksuelle overgrep mot barn og bruk av IKT som distribusjonskanal for overgrepene. Det er gjennom aktiv deltakelse i samfunnsprosessene og evnen til å tenke moralsk i forhold til egne og andres handlinger vi alle kan bidra til å bekjempe barnepornografi, og dermed bidra til å minske antall overgrep mot barn. For HiNe og “Prosjekt Gå inn i din tid” er det primære målet å bekjempe seksuelle overgrep mot barn og bruken av IKT i den forbindelse. Men det å skape en tryggere bruk av Internett for barn og ungdom er også en viktig faktor i det å bekjempe denne type overgrep, nettopp fordi det er i den ureflekterte og usikre bruken av Internett at barn og ungdom kan møte og utlevere seg til mulige overgripere.

Videre legger forslaget til læreplan i samfunnsfag opp til at elevene skal få grunnleggende ferdigheter i det å ”utøve nettvett”²⁴, samt at de skal ”være orientert om personvern”

²² Læreplaner for Kunnskapsløftet – Høringsutkast fra Utdanningsdirektoratet 15.02.05, s.81

²³ Læreplaner for Kunnskapsløftet – Høringsutkast fra Utdanningsdirektoratet 15.02.05, s.81

²⁴ Læreplaner for Kunnskapsløftet – Høringsutkast fra Utdanningsdirektoratet 15.02.05, s. 83

Nettvett som et element i forebyggingen mot seksuelle overgrep mot barn, er et av flere moment i Redd Barnas arbeid mot barn og unges bruk av Internett, og følgelig også viktig i høgskolens “Prosjekt Gå inn i din tid”. Nettvett som et element i det å unngå å bli utsatt for seksuelle overgrep er en basisferdighet som må lærers, både hjemme og på skolen. Og de som må besitte den nødvendige kunnskap for å lære barn og ungdom dette er foreldre og lærere. “Prosjekt Gå inn i din tid” er ment å skulle gi disse to gruppene nettopp denne type kunnskap.

Når vi går ned på mer spesifiserte mål innenfor de enkelte klassetrinn, er det først og fremst 7 og 10 klassetrinn som er mest interessant i forhold til vårt prosjekt.

Mål etter 7.årstrinn: ”finne ut og forklare hvordan rettsstaten fungerer ved hjelp av et aktuelt lovbrudd”²⁵

Ved seksjon for informatikk undervises IT-studentene i generell rettslære og i deler av det strafferettslige, som en del av “Prosjekt Gå inn i din tid”. Det å kjenne til aktuelle lovbestemmelser er viktig når disse senere skal ut i yrkeslivet som for eksempel IT-ansvarlige. Like viktig er det at lærere har den samme kunnskapen og makter å formidle dette til elevene som en del av samfunnsfagsundervisningen. “Prosjekt Gå inn i din tid” vil være et ypperlig verktøy for å gi lærerstudenter og lærere kunnskap til å gi elever i 7.klasse en generell innføring i hvordan rettsstaten fungerer ved å ta utgangspunkt i det alvorlige lovbruddet som seksuelle overgrep mot barn og distribusjon av såkalt barnepornografi er.

Men dette vil kreve en helt spesiell pedagogikk. 12-åringer er ganske små i forhold til å ta inn over seg hva seksuelle overgrep er og man må ta høyde for at noen i klassen kan selv ha opplevd overgrep. Følgelig bør ethvert undervisningsopplegg i denne sammenhengen tilpasses aldersgruppen, Dette vil være en naturlig oppgave for skolene selv, med HiNe som en aktiv støttespiller via Lærende Nettverk.

Med bakgrunn i dette læreplanmålet, kan læreren trekke inn både straffeloven i form av definisjonen på hva som regnes som barnepornografi, straffeprosessloven for å vise både muligheter og begrensninger i politiets arbeid med å oppklare overgrep og hindre nye, og personvernloven som skal regulere hvor mye samfunnet kan tillate seg av overvåking for å hindre overgrep mot barn. Denne målsetningen kan kanskje være vel optimistisk. Dette er tross alt noe stortingsrepresentanter og jurister ikke nødvendigvis behersker, og en kan derfor stille spørsmål om lærere vil være i stand til å ta opp disse problemstillingene på en etisk forsvarlig måte og samtidig klare å formidle hva barnepornografi faktisk er. Men i likhet med å ta dette inn i undervisningen for 12-åringer, er dette en målsetning man kan jobbe mot og der skolene selv tar tak i problemstillingen og ser på hva som er realistisk å utvikle. Igjen bør HiNe være et støttende element via Lærende Nettverk.

Mål etter 10.årstrinn: ”diskutere hva som påvirker en tenåring i dag, og vurdere mulige konsekvenser av påvirkning”²⁶

For mange barn og unge er nettsider som deiligst.no og lignende nettsteder et sted for selvhevdelse og bekreftelse på at man er sexy og har et bra utseende. Noen barn og ungdom protesterer på at det å legge utfordrende/avslørende bilder av seg selv på slike sider kan være galt og mener at dette er viktig for at de skal føle seg vel med seg selv, få seg nye venner eller

²⁵ Læreplaner for Kunnskapsløftet – Høringsutkast fra Utdanningsdirektoratet 15.02.05, s. 85

²⁶ Læreplaner for Kunnskapsløftet – Høringsutkast fra Utdanningsdirektoratet 15.02.05, s. 87

bli sjekket opp. Denne bruken av slike nettsteder og hvilke alvorlige konsekvenser dette kan få dersom overgripere bruker slike sider for å spore opp potensielle offer, er en viktig del av “Prosjekt Gå inn i din tid”. Igjen kan derfor dette prosjektet være et faglig bakteppe for lærere til å ta denne problemstillingen opp med sine elever.

2.6 Forslag til hvordan prosjektet kunne tas med i høringsuttalelsen om de nye læreplanene

Som en del av mitt arbeid med dette prosjektet leverte jeg inn et forslag på hvordan dette prosjektet kunne integreres i skoleverket via de nye læreplanene, slik at ideen i større grad kunne bli en nasjonal ide. Dette førte selvsagt ikke frem, men dette var en av mange ulike måter jeg jobbet med dette prosjektet på.

Kommentar til forslag om læreplanmål i Samfunnsfag

[I hovedsak bør samfunnsfagseksjonen legge inn sine kommentarer om forslaget, deretter flettes “Prosjekt Gå inn i din tid” inn som en del av teksten]

Kommentar til forslag om læreplanens formål i Samfunnsfag

[“Høgskolen i Nesna støtter.....” osv...bidrag fra Samfunnsfagseksjonen]

For at lærerne skal bli i stand til å oppfylle de målene som går på barn og ungdoms bruk av digitale verktøy og bevissthet rundt ulike aspekt ved dette så som overgrep og nettvett, trengs et verktøy som både gir lærerne en økt bevisstgjøring og kunnskapsbygging og som kan gi momenter til praktisk undervisning.

Høgskolen i Nesna har siden 2003 utviklet og drevet prosjektet ”Gå inn i din tid!”, i samarbeid med Redd Barna. Parallelt med dette, og som en aktiv del av “Prosjekt Gå inn i din tid”, har HiNe involvert KRIPOS. Dette prosjektet har fokus nettopp på barn og ungdoms digitale hverdag med utgangspunkt i seksuelle overgrep mot barn og bruken av IKT som dokumenterings- og distribusjonsverktøy.

Dette prosjektet rettes nå mot lokale skoler innenfor det Lærende Nettverk, og er ment å skulle gi lærere, og lærerstudenter, et kunnskapsløft om hva skole og foreldre kan gjøre for å hindre at barn og unge blir offer for overgripere via sin bruk av Internett.

Nettvett som et element i forebyggingen mot seksuelle overgrep mot barn, er et av flere moment i Redd Barnas arbeid mot barn og unges bruk av Internett, og følgelig også viktig i høgskolens “Prosjekt Gå inn i din tid”. Nettvett som et element i det å unngå å bli utsatt for seksuelle overgrep er en basisferdighet som må lærers, både hjemme og på skolen. Og de som må besitte den nødvendige kunnskap for å lære barn og ungdom dette er foreldre og lærere. “Prosjekt Gå inn i din tid” er ment å skulle gi disse to gruppene nettopp denne type kunnskap.

Kommentar til forslag om læreplanmål etter 7.årstrinn i Samfunnsfag

[“Høgskolen i Nesna støtter at det skal være et klart mål at elever etter 7. årstrinn skal ha kunnskap om, og kunne forklare hvordan rettsstaten fungerer ved hjelp av et aktuelt lovbrudd”. Osv...bidrag fra Samfunnsfagseksjonen]

Det finnes en rekke lovbrudd som kan fenge elevenes interesse og som går rett inn i deres digitale hverdag. Selv om nedlasting av mp3-filer ofte er det vanligste temaet når lærere skal behandle slike spørsmål, mener Høgskolen i Nesna at det er like viktig skolen tar utgangspunkt i det som forenklet sett kalles barnepornografi, og generelt nettvett i forhold til chatting med personer man ikke vet hvem er. “Prosjekt Gå inn i din tid” vil være et nyttig verktøy for å gi elever i 7.klasse en generell innføring hvordan rettsstaten fungerer ved å ta utgangspunkt i det alvorlige lovbruddet som seksuelle overgrep mot barn og distribusjon av overgrepbilder er.

Her kan læreren trekke inn både straffeloven i form av definisjonen på hva som regnes som barnepornografi, straffeprosessloven for å vise både muligheter og begrensninger i politiets arbeid med å oppklare overgrep og hindre nye, og personvernloven som skal regulere hvor mye samfunnet kan tillate seg av overvåking for å hindre overgrep mot barn.

Dette er etter HiNes mening viktige poeng som bør inn i undervisningen. Men det kan diskuteres om målgruppen er for ung til denne type målsetning. I følge Redd Barnas erfaring er det svært vanskelig å formidle overgrepssproblematikk til ungdom på en måte som engasjerer og ikke støtter eventuelle ofre. En slik implementering i fagplanen må derfor forutsette et videre arbeid i den enkelte skole, støttet av Lærende Nettverk og spesiell pedagogisk kompetanse fra ulike høgere utdanningsinstitusjoner.

Kommentar til forslag om læreplanmål etter 10.årstrinn i Samfunnsfag

[”Høgskolen i Nesna støtter at det skal legges vekt på å diskutere hva som påvirker en tenåring i dag, og vurdere mulige konsekvenser av påvirkning.” Osv...bidrag fra Samfunnsfagseksjonen]

For mange barn og unge fører kroppsfiksering, usikkerhet og lengselen etter å være ”in” til at de legger ut til dels utfordrende bilder av seg selv på nettsider som deiligst.no. Slike nettsteder blir et sted for selvhevdelse og bekreftelse på at man er pen og har et bra utseende. Noen barn og ungdom protesterer på at det å legge ut bilder av seg selv på slike sider kan være galt og mener at en slik utlegging av egne bilder er viktig for at de skal føle seg vel med seg selv. Denne bruken av slike nettsteder og hvilke alvorlige konsekvenser dette kan få dersom overgripere bruker slike sider for å spore opp potensielle offer, er en viktig del av “Prosjekt Gå inn i din tid”. Igjen kan derfor dette prosjektet være et faglig bakteppe for lærere til å ta denne problemstillingen opp med sine elever.

2.7 Prosjektet i forhold til allmennlærerutdanningen

I allmennlærerutdanningen anses pedagogikk som et helt nødvendig og grunnleggende fag i enhver lærerutdanning og et selvsagt obligatorisk fag. I fagets innhold ligger kjernen i all opplæring.²⁷ Og her har vi også et sentralt tilknytningspunkt til “Prosjekt Gå inn i din tid”. Som nevnt under forslagene til hvordan dette prosjektet kan tas inn i de nye læreplanene for det 13-årige løp, vil det å presentere dette temaet for 7. klassetrinnet kreve spesiell pedagogisk kompetanse. Dette trenger ikke å bety at en lærer må ha spesialpedagogikk i sin fagkrets, men det krever at læreren i sin tid som student har gjennomgått problemstillinger rundt dette og fått anledning til å reflektere over hvilke pedagogiske grep som kan og må tas i en slik undervisningssituasjon.

Hvis vi ser på rammeplanen for allmennlærerutdanningen av 2003 og faget Samfunnsfag 1, så finner vi ingen umiddelbar sammenheng mellom målene gitt der og målene i forslagene til nye læreplaner for det 13-årige løp.²⁸

Heller ikke hvis vi ser på HiNes plan for fireårig allmennlærerutdanning for 2004-2008 finner vi referanser til de krav til digitale ferdigheter som nå skal settes til elever i grunnskolen²⁹, eller til refleksjon og innsikt i barn og ungdoms digitale hverdag.

Går vi til HiNes plan for samfunnsfag 2004-2005 finner vi ingen målreferanser overhode, og slett ingen referanser knyttet til IKT eller barn og ungdoms digitale hverdag.³⁰

Hvis vi et øyeblikk vender tilbake til forslaget til nye læreplaner og ser på de utvalgte målene fra faget samfunnsfag for 7. og 10. klasse, så var de som følger:

Mål etter 7.årstrinn: ”finne ut og forklare hvordan rettsstaten fungerer ved hjelp av et aktuelt lovbrudd”³¹

Mål etter 10.årstrinn: ”diskutere hva som påvirker en tenåring i dag, og vurdere mulige konsekvenser av påvirkning”³²

Ut fra pensumlista til Samfunnsfag 1 ved HiNe antar jeg at mediernes rolle i samfunnet er et viktig tema, og at ulike påvirkningsarenaer derfor er behandlet. Hvorvidt spesifikk påvirkning av ungdommen i forhold til det vi ser i forbindelse med barn og unges bruk av websider som deiligst.no blir tatt opp er imidlertid uklart.

Hvordan rettsstaten fungerer er såpass elementært at jeg uten videre tar for gitt at dette blir grundig behandlet i undervisningen, selv om det ikke umiddelbart kan spores i form av mål i fagplanen for Samfunnsfag 1. Det fremgår heller ikke om studentene får anledning til å ta for seg ulike lovbrudd som basis for praktisk trening i hvordan rettstaten fungerer.

En rask gjennomgang av de ulike fagplaner innenfor allmennlærerutdanningen ved HiNe gir et variert inntrykk av hvordan IKT implementeres i det enkelte fag. Det kan se ut som, uten at

²⁷ UFD – St.meld. nr.16

²⁸ Rammeplan for allmennlærerutdanningen 2003, UFD

²⁹ Samlet plan for 4-årig allmennlærerutdanning, Obligatorisk del 2004-2008, HiNe

³⁰ Fagplan for allmennlærerutdanningen – Samfunnsfag 1, 2004-2005, HiNe

³¹ Læreplaner for Kunnskapsløftet – Høringsutkast fra Utdanningsdirektoratet 15.02.05, s. 85

³² Læreplaner for Kunnskapsløftet – Høringsutkast fra Utdanningsdirektoratet 15.02.05, s. 87

jeg dermed skal påstå at det er et reelt bilde av virkeligheten ved HiNe, at med enkelte unntak er det studentens praktiske bruk av Moodle som representerer IKT som verktøy for lærerstudentene. Hvorvidt innføring i, og bruk av, et Content Management System/ Learning Management System gir studentene relevant erfaring og kunnskap om IKT som en del av den femte ferdighet er etter min mening diskutabelt.

Ut fra fagplanen for allmennlærerutdanningen ved HiNe er det, slik jeg ser det, vanskelig å se hvordan høgskolen kan gi kommende lærere en faglig plattform for å ta IKT i bruk på en slik måte at målene for IKT-bruk i forslaget til nye læreplaner for det 13-årige løp blir oppfylt. Det er også vanskelig å se, ut fra de ulike fagplanene innenfor allmennlærerutdanningen ved HiNe generelt, hvordan studentene skal kunne få kunnskap om barn og unges digitale hverdag på en slik måte at de kan fungerer som fagpersoner i forhold til elevene på ulike områder som piratkopiering og mp3, effektiv utnyttelse av Internett som informasjonsbase, bruk av Internett som kommunikasjons- og kontaktmedie og bruk av Internett som verktøy for barn og ungdoms selvhevdelse.

Isolert sett kan det derfor også bli vanskelig å legg inn "Prosjekt Gå inn i din tid" som en del av allmennlærerutdanningen, fordi det ikke finnes en lærerfaglig IKT-basis som prosjektet kan forankres i. Prosjektet kan gi studentene innføring i hva begrepet "barneporno" innebærer og hvordan Internett benyttes som distribusjons- og formidlingskanal for seksuelle overgrep mot barn, samt hvordan barn og ungdom oppfatter nettstedet deiligst.no og farene ved å oppgi personlig informasjon på Internett. Men prosjektet i seg selv gir studentene ingen IKT-faglig basis for økt kunnskap om IKT som verktøy, noe som må være en forutsetning for at lærerne skal kunne behandle temaet barn og ungdoms digitale hverdag i en skolesituasjon.

Også lærerstudentene selv gir klart uttrykk for at de i liten grad oppfatter lærerstudiet som kompetansegivende i forhold til Program for Digital kompetanse og IKT som den femte ferdighet. I 2005 ba høgskolelektor Laila Johansen og undertegnede studentene ved IT103 om å gi uttrykk for hvordan de oppfattet dette, og følgende uttalelser kan stå som et samlet eksempel på studentenes oppfatning av lærerstudiet i denne sammenhengen³³:

- "Når jeg ser på hovedmålet om at digital kompetanse skal bli en naturlig og hverdagslig del av opplæringen, og et allemannseie, kan jeg konkret forholde meg til diskusjoner og faktiske forhold underveis i min egen utdanning. Først og fremst ble det fort etterspurt mer IKTrelatert undervisning av de av studentene som tok IT for lærere underveis i studiet. De hadde tydeligvis fått informasjon og erfaring som tilsa at den undervisningen vi fikk i grunnutdanningen ikke ga oss nok kunnskap på området. Dette resulterte i at vi fikk en dag (5 el 6 skoletimer) med opplæring i bruk av datamaskin og programvare. Etter at jeg selv startet på faget IT for lærere, slo tanken meg tidlig i studiet at det er jo helt håpløst at vi ikke har hatt IKT mer integrert i vår egen opplæring. Jeg forstod snart at det foreligger føringer fra departementet som mer og mer forventer at IKT integreres naturlig i alle fagene i skolen. Og jeg følte absolutt ikke at allmennlærerutdanningen hadde gitt meg erfaring på det området."

³³ Johansen, Laila, Godejord, Per A., "Slik vi ser det. Hva synes studenter om sin egen IKT-kompetanse etter avsluttet allmennlærerkompetanse?", Fredrikke Nr.9, 2005

- ”For å kunne gi studentene god nok kompetanse bør det være konkrete og tydelige mål i Rammeplanene på hva slags IKT-kompetanse studentene skal inneha etter endt utdanning. Rammeplanen er forpliktende for den enkelte høgskolen, og ved å tydeliggjøre målene vil det ikke være opp til den enkelte faglærers IKT-kompetanse og interesse som vil være avgjørende hvorvidt IKT blir benyttet eller ikke, noe vi har mistanke om skjer i dag.”

- ” Her er det helt klart et stort misforhold mellom vår framtidige grunnskole og utdanningen av de lærerne som skal undervise i den. Det nye høringsutkastet stiller så store krav til IKT kompetanse i framtidens skole, at spørsmålet er om ikke faget IT for lærere 1 her bør være obligatorisk for å kunne henge med her. Vi som går på dette kurset ser helt klart hvordan dette høringsutkastet faller sammen med det vi skal gjennomgå av arbeidskrav. Og som allmenlærerstudenter ser vi at disse elementene er helt fraværende i vår utdanning.”

- ”Det er underlig at ikke HiNe har klart å integrere IKT bedre i sin undervisning”

HiNe er imidlertid ikke alene om å være sent ute med å integrere IKT i all undervisning, og da fortrinnsvis på en slik måte at kravene til digitale kompetanse og kunnskapsløftet blir ivaretatt. I rapporten ”Evaluering av IKT-satsingen i lærerutdanningen. Sluttrapport”³⁴ konkluderes det blant annet med at:

- ”Effekten av IKT-satsingen varierer fra institusjon til institusjon.”

- ”Utviklingen er alle steder i høy grad prosjekt- og personbåret. Selv på de institusjonene med mest merkbare resultater er det behov for fortsatt fokus for å sikre institusjonell forankring av resultatene, som ikke minst krever en klar og visjonær ledelse som kan bringe resultatene videre.”

- ” Generelt har hastigheten av lærerutdanningsstedenes og lærerstudentenes kompetanseutvikling skuffet prosjektlederne og de faglige lederne.”

Pr. i dag er det derfor, etter min vurdering, fortsatt kun lærere og lærerstudenter med faget IKT og Læring 1 og 2 (tidligere IT for lærere 1 og 2) som vil ha en faglig forutsetning for effektivt å kunne nyttiggjøre seg av ”Prosjekt Gå inn i din tid” og som vil kunne ha en mulighet til å oppfylle kravene i læreplanforslagene til IKT som en integrert del av undervisningen i ulike fag. Disse studentene er dels fjernstudenter – enten i form av lærere i jobb eller lærerstudenter ved andre institusjoner, eller fjerdeårs lærerstudenter ved HiNe.

For å få en pekepinn på hvordan en fremover skulle klare å trekke lærerutdanningen inn i prosjektet, ble ”Gå inn i din tid” fra og med våren 2004 innført i studiet via IT for Lærere 1 (Nå IKT og Læring 1) og modulen IN013 – (Nå IT103) Informasjonsteknologi i samfunn og arbeidsliv.

³⁴ Utdannings- og Forskningsdep.: ”Evaluering av IKT-satsingen i Lærerutdanningen. Sluttrapport”, juni 2004

Prosjektet ble knyttet til kursemnene etikk, personvern og IKT og jus. Deretter ble følgende oppgave gitt i Arbeidskrav 1a:

Arbeidskrav 1a

Intro

Du er ferdig med dagens undervisningstimer og du sitter og funderer over jobben din ved Snøåsen Ungdomsskole. Skolen er inne i et spesielt IKT-forsøk og har derfor fått en utvidet ressurs til drifting av datasystemene. Det var derfor naturlig å ansette deg med mest IKT-kompetanse som driftsansvarlig i 50 % stilling og timelærer i de resterende 50 %. Uansett ressurs så strekker disse timene til driftsansvar sjelden til, særlig når man kommer opp i slike situasjoner som tidligere i vinter.

Du sukker tungt over alle de timene det tok for å få oversikt over den hendelsen da to elever brukte programmet Back Orifice til å hacke seg inn både på datanettet til bedriften SMIITson og administrasjonsnettet ved skolen. De endeløse samtalene med Uninett, politi, rektor, foreldre og ikke minst elevene...ja, ja, det skapte da litt action i hverdagen!

Egentlig trodde du, da du aksepterte å ta jobben, at driftsansvar hovedsakelig besto av å reinstallere operativsystem, administrere brukernavn og passord, bytte nettverkskabler, kontrollere at maskinene ikke ble brukt til nedlastning av spill og formidling av mp3.

Men opplevelsen i forrige uke, da du ble innkalt som fagkyndig meddommer i en straffesak for lagmannsretten, var uggen og bekreftet at jobben innebærer så mange flere aspekter.

Der satt en ungdom, ikke så veldig mye eldre enn de du nå underviser, tiltalt for å ha lastet ned store mengder med barnepornografi.

Du sukker og stryker hånden over ansiktet og du kjenner deg med ett usigelig trøtt. Det hadde vært en ubehagelig opplevelse. Du knytter neven og ranker deg. "Nei, jeg må ikke se det på den måten. Her gjelder det å videreformidle hva dette dreier seg om!" Med ett kjenner du at du blir fylt med energi igjen. Du spretter opp og begynner å trave rundt mens tankene jobber på høygir. Hva er egentlig barnepornografi? Hvordan blir dette spredd og hvordan kunne du forankre temaet i elevens daglige liv?

Du sitter og funderer og lurer litt på hvordan man skal gripe saken fatt. Her er det viktig å favne bredt og sikre at både små og store vet hva dette er og hva som må til for å bekjempe "djevleskapen". "Her må vi kjøre prosjekt!" "Hei Johan, kom nå skal du høre....."

Oppgave

Du/dere skal utvikle et undervisningsopplegg for et prosjekt på temaet. Du/dere kan velge mellom å lage et prosjekt for mellomtrinnet, ungdomstrinnet eller for lærere/foreldre. Det er viktig å avgrense for hva ditt/deres prosjekt skal omhandle/vinkles mot, dette avhenger også selvsagt av målgruppen.

NB! Prosjektet skal ikke omhandle søk etter barnepornografisk materiale, men være et informasjonsprosjekt for tema som omhandler problemstillinger som for eksempel:

- hvordan skal man oppføre seg på Internett
- hvordan chatter man med sikkerhet
- barneporno er ikke porno, men seksuelle overgrep mot barn!
- hvordan/hvorfor har Internett blitt et viktig verktøy for spredning av barnepornografi
- kan barnepornografi bekjempes?

Det er viktig at rapportene og informasjonen som er lenket opp omkring prosjektet ”STOPP seksuelle overgrep mot barn!” (<http://it-mo.hinesna.no/~pag/>) blir lest i forkant av arbeid med denne oppgaven.

Rapporten skal bestå av to hoveddeler, en del som er et teorigapittel og en del der det redegjøres for det didaktiske undervisningsopplegget.

I teorigapittelet gjør du rede for og drøfter den nødvendige kunnskapen du som lærer må inneha for å kunne utføre undervisningsopplegget. Drøfting innebærer begrunnelser for alle valg du foretar. Disse begrunnelsene skal forankres faglig i relevant teori. Trekk gjerne inn egne erfaringer som lærer eller fra praksisperiode, men se disse erfaringene i lys av fagteori og vær kritisk.

Undervisningsopplegget skal være bygget opp gjennom en didaktisk relasjonsmodell. Det er viktig at du redegjør for hva som er formålet med undervisningsopplegget, hva som er ønsket læring for elevene eller lærere/foreldre, hvordan dette skal gjennomføres og hvorfor emnet er viktig. Igjen må alle valg du foretar begrunnes i faglig relevant læringsteori.

Trekk gjerne inn egne erfaringer som lærer eller fra praksisperiode, men se disse erfaringene i lys av fagteori og vær kritisk. ”Jeg synes at”, ”jeg mener at” er ikke å regne som godkjente begrunnelser/ drøftinger.

Det må også beskrives hvilket utstyr og IKT-tjeneste som er nødvendig for å få utført opplegget. Omfanget det skal planlegges for er mellom 7-10 skoletimer, men det kan selvsagt planlegges for flere timer

Studentene ved IT103 har fra før av gjennomgått følgende kurstema innenfor IT for lærere 1:

- Innføring i datateknologi, som tar for seg datamaskinens oppbygning og virkemåte, operativsystemets rolle samt innføring i aktuell programvare.
- Pedagogisk bruk av IKT, som tar for seg bruk av IKT i undervisning og opplæring.

I 2005 undertegnet HiNe og Redd Barna en ny avtale, der ønsket om å involvere lærerstudiet ble understreket. For å imøtekomme dette ble arbeidskrav 1 i IT103 ytterligere spisset mot prosjektets tema og fikk følgende ordlyd:

Arbeidskrav 1a

Mulig økning i unge jenters bruk av blogger?

Å blogge er jo blitt et motebegrep for noe som egentlig ganske enkelt er den gode gamle hjemmesida, men i form av en dagbok. Mange steder i Norge ser vi at jenter helt ned i 13 år lager blogger der de legger ut bilder av seg selv i undertøy. Hvorfor gjør de det? Hva er det de vil signalisere? Og hva skal/ kan skolen gjøre med dette?

Hvordan skal man gi informasjon på en slik måte at ikke skole og foreldre i panikk river ut nettleidingen, eller at de aktuelle jentene føler seg/ blir uthengt?

Hvordan vil du konkret gå frem for å gi informasjon til disse unge jentene, eventuelt også deres foreldre og skoleverket?

Arbeidskrav 2b

12-, 13- og 14-årige jenter skaffer seg seksuell erfaring via chatting - eller?

En forsvarsadvokat i Bergen får stadig mer saker der en jente på 12, 13 eller 14. har chattet med en gutt på nett. Gutten gir seg som regel ut for å være jevngammel og praten dem i mellom er nesten utelukkende av seksuelle karakter. Så avtales et møte, gjerne på bystasjonen (den sentrale busstasjonen i Bergen), hvor avtalen er at de skal ha sex. Når jenta møter opp er gutten plutselig blitt mellom 21 - 26 år, men da er det for sent å trekke seg, og samleie gjennomføres. Etterpå begynner selvsagt jentene å skjønne hva de har gjort og blir fortvilt.

Men hvorfor utsatte de seg for dette i starten? Hvorfor er de ikke mer på vakt mot "chattevenner"? Og blir nettet en mulighet for å sjekke opp gutter, slik at jentene kan få status i et miljø der det å være jomfru i en alder av 15 er flaut? Er dette en generell trend, eller bare en del av et miljø der jentene fortrinnsvis kommer fra mer ustabile hjem? Og hva skal skolen gjøre her i forhold både til sine elever og i forhold til foreldre?

Hva kan du som lærer gjøre for å bevisstgjøre unge jenter (og gutter) på at kontakter man skaffer seg på Chat ikke alltid er ufarlig?

- oppgavetekster slutt -

I 2006 fortsatte vi integreringen av “Prosjekt Gå inn i din tid” i modulen IT103 ved både å gi en større oppgave (arbeidskrav 1) basert på et aktuelt tema innenfor prosjektet, samt trekke inn et visst internasjonalt samarbeid i form av Masterstudenter ved Seksjon for Media og Informasjonsteknologi ved Universitetet i Zielona Gora, Polen.

Oppgaven ble formulert som følger:

Chatting – ufarlig fritidssyssele eller risikosport?

Innledning

Denne oppgaven er en del av et mindre forskningsprosjekt som ledes av Dr. Beata Godejord fra Department of Media and Information Technologies, ved universitetet i Zielona Gora, Polen og førstelektor Per A. Godejord, seksjon for informatikk, ved Høgskolen i Nesna. Prosjektets mål er å se på chatting i et kommunikasjonsteoretisk perspektiv, samt å la studenter ved IKT og Læring ta del i internasjonal forskningsbasert undervisning.

Problemområdet seksuelle overgrep og digitale medier – en bakgrunnshistorie

En forsvarsadvokat i Bergen får stadig flere saker der jenter i alderen 12, 13 eller 14. har chattet med en gutt på nett. Gutten gir seg som regel ut for å være jevngammel og praten dem i mellom er nesten utelukkende av seksuelle karakter. Så avtales et møte, gjerne på bystasjonen (den sentrale busstasjonen i Bergen), hvor avtalen er at de skal ha sex. Når jenta møter opp er gutten plutselig blitt mellom 21 - 30 år, men da er det for sent å trekke seg, og samleie gjennomføres. Etterpå begynner selvsagt jentene å skjønne hva de har gjort og blir fortvilt, og forholdet anmeldes.

I tillegg finnes det aktører på de ulike Chattersidene som ikke skjuler sin alder og som går rett på sak når det dukker opp personer som de antar er unge jenter under seksuell lavalder.

Oppgaven – konkret og praktisk

Denne oppgaven er laget for å gi dere anledning til å delta i et internasjonalt forskningsprosjekt (samtidig med dere jobber Polske studenter med det samme innsamlingsarbeidet på Polske Chattersider), samtidig som den skal øke bevisstheten deres på et alvorlig samfunnsproblem og sette i gang noen tankeprosesser hos dere om hva dere som lærere/fremtidige lærere kan gjøre med dette problemområdet. Den kan virke omfattende, men er i virkeligheten forholdsvis enkel. Det som kreves av dere er nøyaktighet, og evne til å strukturere arbeidet deres. Dette er viktig både i en undervisningssituasjon og for de som ønsker å gå videre på en Master i IKT og Læring.

Dere skal rent konkret gjøre følgende:

Det praktiske forskningsarbeid

1. Velg dere en av følgende Chattersider:

- jippii.no URL: <http://www.jippii.no/no/games/> (Chatten foregår her i spillrommene)
- Chat.no URL: <http://www.chat.no/>
- SOL Chat URL: <http://chat.sol.no/login.cgi?cid=2&gid=0>

2. Lag dere et "nick" (dvs. et kallenavn/ alias) som angir at dere er jenter i alderen 12 – 15. Eksempel: "Line12". Eventuelt kan dere bare benytte nick som "Lise", etc. og så heller svare med alder når dere blir spurt underveis i chatten.

3. Gå inn på en av de tre Chattersidene (dere bestemmer selv hvilken) og delta i Chatten på følgende måte:

- a) Velg dere en chattekanal som er allmenn og åpen for alle, dvs. dere skal ikke velge kanaler som er spesifikke for flørting, sex eller andre "voksne" emner. (I jippii.no er det ingen slike kanaler, bare spillrom)
- b) Når dere er inne på kanalen kan dere velge om dere vil si "Hei" eller "Hallo" . eller andre hilsningsformer, eller dere kan forholde dere taus og bare vente på å bli tilsnakket.
- c) Når dere blir kontaktet med forespørselen "ASL", så betyr det at vedkommende spør dere om Age, Sex og Location (Altså Alder, kjønn og bosted). Da svarer dere Jente, alderen dere har valgt og et sted som gjerne kan være langt unna der dere rent faktisk befinner dere (Oppgi under ingen omstendigheter private og reelle opplysninger om dere selv).
- d) Studer så hvordan den videre kommunikasjonen foreløper. Hvor kjapt kommer spørsmål om sex? (Det er like viktig å få registrert om det ikke forekommer sexprat!) Hvordan er formen på kommunikasjonen – direkte på sex eller snakker man "rundt grøten"? Når dere svarer de som kontakter dere på Chatten, så gjør det på en forsiktig måte. Bruk spørsmål som "Hva mener du med det?" osv. Ikke avtal møter, ikke aksepter å få oversendt bilder, ikke vær aktiv i å fremprovosere sexrelaterte spørsmål og ikke aksepter å gå over på MSN.

4. Når på dagen dere velger å utføre denne studien kan dere velge selv, basert på hva som er praktisk for dere. Men det hadde vært fint om noen (helst alle) klarte å få til dette også i skoletida. Det ideelle forskningsmessig er altså at alle klarte å få til en sesjon i skoletida (altså formiddag), en sesjon i perioden 16:00 – 18:00 og en kveldssesjon (etter klokken 20:00).

5. Ta et skjermbilde av kommunikasjonen (Tastene: Ctrl + Alt + Prnt Scrn) og lagre dem som bilder (Bruk for eksempel Paint) med tittel på formen: sesjon og dato. Eksempel:

"Morning120906_no1", "Morning120906_no2", "Afternoon120906_no3, "Night120906_no1", osv. Ta skjermbildene jevnt utover i sesjonene slik at dere får med utviklingen av kommunikasjonen. Disse bildene er dokumentasjon på at kommunikasjonen fant sted, og er en viktig del av forskningen, og underlaget for det videre arbeidet. Det er tilstrekkelig med fem bilder fra hver sesjon.

6. For at arbeidet skal gi vitenskapelig mening må det gjentas hver dag i en periode på en uke. Det betyr følgende "timeplan" for observasjons- og registreringsbiten:

Mandag: Morgensesjon (5 bilder), Ettermiddagssesjon (5 bilder), Kveldssesjon (5 bilder)

Tirsdag: Morgensesjon (5 bilder), Ettermiddagssesjon (5 bilder), Kveldssesjon (5 bilder)

Onsdag: Morgensesjon (5 bilder), Ettermiddagssesjon (5 bilder), Kveldssesjon (5 bilder)

Torsdag: Morgensesjon (5 bilder), Ettermiddagssesjon (5 bilder), Kveldssesjon (5 bilder)

Fredag: Morgensesjon (5 bilder), Ettermiddagssesjon (5 bilder), Kveldssesjon (5 bilder)

De som ikke får tid, pga jobbsituasjon og lignende, til å utføre en morgensesjon eller som bare får tid til en sesjon pr. dag, skriver det og utfører dokumentasjonen som beskrevet i oppgaven ellers.

Når observasjonsuken er ferdig, kan dere bruke resten av tiden på rapporten.

Organisering av materialet – trening i bruk av Moodle

7. Dere skal trenes i å bruke Moodle, så i det området dere har fått opprettet, lager dere en mappe med tittelen "Arbeidskrav1_103". I den mappen lager dere følgende undermapper for bildene: "Morgen", "Ettermiddag", "Kveld" og legger så skjermbildene deres ut i de mappene de hører hjemme i (Morgenbilder i Morgenmappen, osv. HUSK å gi bildene navn som nevnt under pkt. 5).

Den skriftlige besvarelsen

8. Lag en skriftlig besvarelse som følger de retningslinjer som beskrevet i dokumentet "Tekniske detaljer", der dere tar for dere følgende:

a. Deres egne synspunkter på den kommunikasjonen dere opplevde og har dokumenter. Ta utgangspunkt i rapporten "Barn som møter overgripere", av Astri Aas Hansen og bruk den, samt det materialet dere samlet under observasjonen på Chattersiden, som faglig bakgrunn for deres egne meninger (Dere må gjerne benytte andre kilder i tillegg). Bruk også gjerne egne erfaringer fra tidligere chatting (for de som har det), etc. Målet er å trene dere til å legge frem deres egne meninger skriftlig, og begrunne dem både i det praktiske arbeidet dere har utført under arbeidskravet og i relevant fagmateriale.

b. Hva kan du som lærer gjøre for å bevisstgjøre unge jenter (og gutter) på at kontakter man skaffer seg på Chat ikke alltid er ufarlig? Hvordan ville dere ha grepet det an med å informere elever eller foreldre om problemområdet chatting og muligheten for seksuelle overgrep? I denne delen av besvarelsen må dere ta utgangspunkt i læreplanene for Kunnskapsløftet (L97 gjelder ikke lenger) og pedagogisk teori.

Besvarelsen legges i mappen "Arbeidskrav1_103", som dere oppretter selv i deres eget elektroniske rom, i Moodle.

- Oppgavetekst slutt -

I slutten av høstsemesteret 2006 og begynnelsen av vårsemesteret 2007, ble fagplanen for IKT og Læring 1 revidert og følgende endringsforslag ble utformet for IT103 for å ytterligere integrere prosjektet i modulen:

Endringer i fagplan for IKT og Læring 1 – IT103

IT103 har i dag³⁵ følgende delemner:

Delemner

- IKT i teknologihistorien
- IKT og jus med vekt på personvern
- IKT og åndsverk/opphavsrett
- IKT og arbeidsmiljø
- IKT og sikkerhet
- IKT og livslang læring
- IKT og kjønn
- IKT og bruk av åndsverk i læringsmiljø
- Etske problemstillinger knyttet til IT-bruk

Emnene i IT103 bygger på Samfunnsinformatikk, men i en form som er mer eller mindre tilpasset skoleverket. I likhet med de andre modulene er det viktig at den tilpasses den virkelighet studentene er en del av. Til vårsemesteret 2008 foreslår jeg derfor følgende endringer:

- **IKT og livslang læring** fjernes og erstattes med delemnet **Pedagogiske trusler i digitale medier**. Begrunnelsen for dette er dels at hele IKT og Læring er konsentrert om nettopp det – læring. Det har derfor ingen hensikt å ha et eget delemne om dette i IT103. Videre ser vi en utvikling, både i Norge, og i resten av den vestlige verden, mot at barn og unge utsettes for en rekke påvirkninger fra media – både nye og gamle medier.

I Polen var det nylig en hendelse der en gruppe 7. Klassinger kledde en medelev naken og simulerte gruppevoldtekt med henne og filmet det hele med mobilkamera. Resten av klassen satt stille og så på. Læreren var ute i et annet ærend. Jenta tok livet sitt kort tid etter. Hvorfor gjorde elevene dette? Skyldes det den enorme fokusen på sex generellt i samfunnet og den stadig grovere pornografien på Internett? Vi har samme type spørsmål i forhold til voldelige dataspill. Forskningen på dette området viser vel ingen entydige svar, som vanlig, men temaet burde være aktuelt og interessant for lærere.

Siden dette ikke er et mediestudium, så konsentreres fokuset om digitale medier.

Dermed har vi også et delemne i IT103 som både kan brukes som ankerpunkt for "Prosjekt Gå inn i din tid" og samarbeidet med Redd Barna, og et videre samarbeid med Universitetet i Zielona Gora, der Dr. Dziedzic har utviklet et kurs innenfor

³⁵ Godejord, Per A., "Endringer i fagplan for IKT og Læring 1 – IT103", 9. Desember 2006

Masterstudiet i Media og Informasjonsteknologi med tittelen Pedagogiske trusler i Media. Målet med delemnet blir da å se på hvilke måter de digitale medier kan påvirke barn og unges holdninger og handlingsmønstre, både positivt og negativt.

- **IKT og kjønn** fjernes som delemne. Det blir stadig mindre og mindre forskjell på jenter og gutters bruk av IKT. Et spørsmål om hvem som spilte dataspill i en klasse med Masterstudenter ved universitetet i Zielona Gora, viste at nesten like mange jenter som gutter gjorde dette – og da særlig onlinespill. Jeg har sett de samme tendensene hos norske studenter. De forskjeller som fortsatt måtte være til stede anser jeg som så små at det ikke rettferdiggjør et eget delemne. Jeg har også merket meg at studentene i liten grad identifiserer seg med denne problemstillingen lenger.
- **IKT og jus, med vekt på personvern, IKT og Åndsverk/Opphavsrett, IKT og arbeidsmiljø og IKT og bruk av åndsverk i læringsmiljø** fjernes og erstattes av delemnet **IKT og jus**. Dette delemnet tar så for seg personvern, opphavsrett, og arbeidsmiljø.

Da får vi følgende delemner for IT103 for Våren 2008:

Delemner

- IKT i teknologihistorien
- IKT og jus
- IKT og sikkerhet
- IKT og pedagogiske trusler i digitale medier
- Etske problemstillinger knyttet til IT-bruk

I seksjonsmøte den 3. Januar 2007 ble forslaget vedtatt som følger:

IT103 Informasjonsteknologi i samfunn og arbeidsliv

6 studiepoeng

Mål

- få kunnskap om konsekvenser for individ og samfunn ved bruk av IKT
- være forberedt på de metode- og rolleendringene som IKT medfører i skole, opplæring og arbeidsliv
- kunne bruke IKT som verktøy i eget arbeid

Delemner

- IKT i teknologihistorien
- IKT og jus
- IKT og sikkerhet
- Pedagogiske trusler i digitale medier
- Etske problemstillinger knyttet til IT-bruk

Tidspunkt
Vårsemesteret.

Vurdering
Mappevurdering.

Arbeidskrav
Omfang av 2 obligatoriske innleveringer

Delemnet ”Pedagogiske trusler i digitale medier” blir altså fra vårsemesteret 2008 det emnet som i hovedsak skal sørge for en solid faglig forankring for prosjektet i allmennlærerutdanningen – om enn kun for de som velger å spesialisere seg i IKT, og i særlig grad en fortsatt mulighet for både forsknings- eller kanskje snarere utviklingsbasert undervisning, og internasjonalisering. Dette med internasjonalisering skal jeg komme tilbake til senere.

Studentene ved IT103 er altså til en viss grad både allerede trent i IKT-bruk og direkte under min kontroll som faglærer. Jeg trenger derfor ikke å konkurrere med en rekke andre fag og faglærere for å få involvert dem i prosjektet, slik vår avtale med Redd Barna forutsetter.

Det er følgelig enklere for disse studentene å ha fokus på den digitale delen av problemområdet, og dermed også enklere for dem å benytte prosjektet som et verktøy direkte inn i relevante mål i de nye læreplanene for grunn- og videregående skole.

For de andre allmennlærerstudentene må enten IKT inn i større grad i deres undervisning eller vi må prøve å få til et tverrfaglig samarbeid mellom aktuelle lærere ved allmennlærerutdanningen og informatikk, slik at disse studentene får en eller annen form for veiledning i nødvendig IKT-kunnskap. Dette er ting som HiNes ledelse må ta fatt i, og sammen med fagpersonalet utvikle fagplaner som er mer i tråd med tanken om at IKT ikke bare skal trekkes inn i undervisningen i ulike fag men også bli en femte ferdighet for elever i det 13-årige utdanningsløpet.

Mye er her allerede gjort i forhold til praktisk ting så som opplæring i Moodle og bruk av søkeverktøy på Internett, herunder kildekritikk. Men fortsatt er mange av de ulike fagplanen, og fagplanen for allmennlærerutdanningen, et speilbilde av tregheten i høgere utdanning i forhold til det å aktivt omstille seg til nye reformer og krav til den yrkesgruppe som institusjonen fortsatt har som hovedbasis for sitt virke.

Betyr dette at prosjektet ikke kan integreres i allmennlærerutdanningen slik den nå fremstår ved HiNe? Selvsagt ikke, men vi må finne den rette innfallsvinklingen for prosjektet og ikke minst sette det inn i en større strategisk sammenheng.

Prosjekt ”Gå inn i din tid” kan være et verktøy for en økt fokus på pedagogisk bruk av IKT i allmennlærerutdanningen og i den videre utviklingen av IKT-kompetansen til våre lærerstudenter. Akkurat som for 7. og 10. klasse i grunnskolen kan dette prosjektet gi studentene en mulighet til å finne ut og forklare hvordan rettsstaten fungerer ved hjelp av et aktuelt lovbrudd, og diskutere hva som påvirker en tenåring i dag, og vurdere mulige konsekvenser av slik påvirkning – herunder bruken av nettsteder som deiligst.no. Videre kan det brukes som et verktøy for å oppfylle formålet med allmennlærerutdanningen:

«Lærerutdanning skal gjennom undervisning, forskning og faglig utviklingsarbeid, gi den faglige og pedagogiske kunnskap og praktiske opplæring som er nødvendig for planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning, læring og oppdragelse. Utdanningen skal ta utgangspunkt i ulike forutsetninger hos elever og barnehagebarn og være i samsvar med målene for det opplæringsnivå utdanningen sikter mot.

Utdanningen skal fremme studentenes personlige utvikling og yrkesetiske holdning, utvikle evne til refleksjon, vekke interesse for faglig og pedagogisk utviklingsarbeid som er relevant for arbeid i skole og barnehage, og gi forståelse for sammenhengen mellom læreryrket og opplæringssystemets funksjon i samfunnet.»³⁶

Prosjekt "Gå inn i din tid" kan benyttes som basis for både forskning og utviklingsarbeid blant studentene, i form av svar på spørsmål som HVA må en lærer ha av faglig bakgrunn for å kunne tilføre elever kunnskap om hvordan unngå å bli offer for overgripere som bruker Internett som jaktmark? HVORDAN skal læreren gå frem for å formidle overgrepssproblematikk til ungdom på en måte som engasjerer og ikke støter eventuelle ofre? HVORFOR er kunnskap om barn og ungdoms digitale hverdag viktig for skoleverket, og hva betyr det for den praktiske undervisning i de ulike fag – både i grunnskolen og ved allmennlærerutdanningen, og hvorfor er kunnskap om seksuelle overgrep mot barn og bruken av IKT i den forbindelse en viktig del av kunnskapen om barn og ungdoms digitale hverdag?

For at prosjekt "Gå inn i din tid" rent praktisk skal kunne fungere effektivt som et verktøy for økt kunnskap om de ulike problemområdene som er nevnt over, bør følgende moment være på plass:

1. Samtlige faglærere som er involvert i allmennlærerutdanningen må i praksis ha integrert IKT i sin fagundervisning ut over det å bare benytte Moodle som informasjonstavle.
2. Integreringen av IKT i de ulike fagene innenfor allmennlærerutdanningen ved HiNe må være i tråd med målsetningene i Program for digital kompetanse og forslag til læreplaner for det 13-årige løp (som jo ble vedtatt å gjelde fra 2006).
3. Faglærerne ved seksjon for pedagogikk må ha et aktivt fokus på IKT i læring og på de tema som "Prosjekt Gå inn i din tid" omfatter – særlig utfordringen i forhold til formidling av overgrepssproblematikk.
4. Stor grad av tverrfaglighet i undervisningen.

Allerede i dag har jo allmennlærerstudentene undervisning i overgrepssproblematikk som sådan, slik at det prosjekt "Gå inn i din tid" tilfører her er en forankring i det informasjonsteknologiske. I tillegg kan det gis en viss innføring i juridiske tema.

Prosjekt "Gå inn i din tid" er i seg selv et nybrottsarbeid og en implementering av prosjektet inn i allmennlærerutdanningen vil være en videreføring av nybrotttanken. Dermed bør de punkter jeg har anført over kun regnes som veiledende tanker for refleksjon hos faglig ledelse og aktuelle faglærere, og ikke som motargumenter for å gå i gang med en slik implementering.

³⁶ Lov om universiteter og høyskoler § 54a

En slik implementering vil i seg selv være et FoU-arbeid som ingen annen høgere utdanningsinstitusjon har gjennomført og vil dermed gi verdifull kunnskap både internt og nasjonalt.

En måte å implementere dette prosjektet bedre i lærerutdanningen på kan være å utvikle et eget valgfag innenfor temaet "Barn og unges digitale hverdag". Målgruppen kan enten være førsteårsstudenter eller fjerdeårsstudenter. Personlig mener jeg at førsteårsstudentene er bedre egnet fordi vi her kan få ferske studenter til raskt å begynne å tenke på pedagogisk bruk av IKT, samtidig som det å utføre en prosjektoppgave for Redd Barna vil gi dem umiddelbar trening i det å formulere seg strukturert og analytisk i skriftlig form.

I mitt arbeid med IT103, og også som sensor for det tidligere IT13 ved Høgskolen i Stord Haugesund, har jeg gang på gang med stigende uro sett i hvor liten grad en lærerstudent, eller for den saks skyld en allmenlærer i jobb, er i stand til å skrive en oppgave basert på de krav til skriftlige besvarelser som stilles til grunnkurselever i den videregående skole. Studentene virker ikke å ha verken kunnskap eller evne om det å drøfte og analysere en problemstilling, og påstander formuleres som regel uten hverken personlig eller faglige begrunnelser. I noen tilfeller er besvarelsene på nivå med det vi kan se på ungdomstrinnet. Hva dette skyldes skal jeg ikke spekulere i, men på samme måte som prosjektet benyttes til å trene informatikkstudenter og studenter ved IKT og Læring 1 i skriftlige fremstillinger, bør det også kunne benyttes på samme måte i allmennlærerutdanningen.

2.8 Forslag til fagplan for valgfag i barn og unges digitale hverdag, med vekt på Redd Barnas innfallsvinkel

Våren 2005 leverte jeg inn følgende forslag til valgfag innenfor fagretningen IT for lærere. Hensikten med valgfaget er å kunne gi studentene en mulighet til å fordype seg i temaet barn og unges digitale hverdag, sett fra Redd Barna og "Prosjekt Gå inn i din tid" sin synsvinkel.

Det ble bestemt å starte med å igangsette dette som en valgfri prosjektoppgave i IT for lærere 2, fra høsten 2005. Deretter vil erfaringene derfra danne grunnlag for oppjustering til valgfag ved samme studie og på lengre sikt et mulig obligatorisk fag innen allmennlærerutdanningen.

Forslag til valgfag:

INXX Barn og ungdoms digitale hverdag

X studiepoeng

1 Innledning

Dette er fagplanen for valgfaget Barn og ungdoms digitale hverdag ved Høgskolen i Nesna. Planen bygger på "Rammeplan for allmennlærerutdanningen (UFD 2003)", "Kunnskapsløftet", "Program for Digital kompetanse" og gjennomføringen av kurset IN103 innenfor "IKT og læring", og er tilpasset lokale forhold.

1.2 Målsetting og målgruppe

Valgfaget skal være med på å øke den formelle og reelle kompetanse innen utdanning, skole og hos den enkelte student. Det legges hovedvekt på temaet seksuelle overgrep mot barn og bruken av IKT som både møteplass og distribusjonsverktøy. Studentene skal på denne måten bli i stand til å bruke barn og ungdoms digitale hverdag som bakgrunn for integreringen av

IKT i undervisningen både i grunn- og videregående skole, samt som tema for undervisning i for eksempel samfunnsfag i 7. og 10. klassetrinn. Studiet skal gi grunnlag for realistisk vurdering av barn og ungdoms reelle IKT-kompetanse og holdninger til de ulike IKT-verktøy de benytter og hvordan skolen kan formidle kunnskap om barn og ungdoms digitale virkelighet til foreldre og samfunnet forøvrig, samt hvordan man kan formidle overgrepssproblematikk til ungdom på en måte som engasjerer og ikke støter eventuelle ofre.

Valgfaget er et etter- og videreutdanningstilbud rettet mot lærere/undervisningspersonale som arbeider i barnehage, grunnskole, videregående opplæring eller i opplæring av voksne. Studietilbudet kan benyttes i den valgfrie delen av 4-årig allmennlærerutdanning.

Opptakskrav

Det kreves formell studiekompetanse eller realkompetanse.

1.3 Organisering og arbeidsformer

Organisering

Valgfaget er organisert som en kursmodul på 6 studiepoeng.

Arbeidsformer

Hovedformen for undervisning er seminar, samt nettbasert og noe klasseromsundervisning (samling). Arbeidet foregår som en kombinasjon av deltakelse på seminar i regi av HiNe, leksjoner publisert på Internett, gruppearbeid, oppgaveløsninger med elektroniske innleveringer, og kommunikasjon på e-post samt arbeidsprosesser på samlinger. I forbindelse med den nettbaserte delen av studiet brukes e-læringsverktøyet Moodle. Det er krav til obligatorisk oppmøte på semimaret som utgjør hoveddelen av kurset.

1.5 Vurdering

Studenten må oppfylle obligatoriske arbeidskrav, og levere innleveringer i rett tid. Studentene har rett på tilbakemeldinger fra lærer på faglige henvendelser. Studenten vurderes på grunnlag av mappe. Ved mappe brukes det vurderinger foretatt av intern sensor. Det vil i noen tilfeller også være ekstern deltagelse ved oppgaveutforming og fastsetting av vurderingskriterier. Når det gjelder klageadgang m.m. vises det til forskrifter for eksamen.

2. Mål, emner og pensum

Mål

- få kunnskap om barn og ungdoms bruk av IKT
- få kunnskap om IKT som påvirkningsmedie for barn og ungdom
- få kunnskap om seksuelle overgrep mot barn og hvilken rolle IKT kan spille i distribusjon av overgrepsmateriale og som møteplass mellom barn og overgriper
- være forberedt på de metode- og rolleendringene som barn og ungdoms bruk av IKT medfører i skole og opplæring
- være med å utvikle en egnet pedagogikk for formidling av overgrepssproblematikk på mellomtrinnet i grunnskolen, men også i forhold til eldre ungdom og foreldre/ andre lærere
- nytte IKT som verktøy i eget arbeide

Deleemner

- IKT og personvern
- IKT og strafferett
- IKT som møteplass for barn, ungdom og overgripere
- IKT og distribusjon av seksuelle overgrepssbilder
- IKT og sikkerhet
- IKT og kjønn
- Ulike bruksområder av IKT, relatert til barn og ungdom
- Formidlingsmetoder og ulike veier til læring

Tidspunkt

Vårsemesteret.

Undervisning

Seminarbasert, nettbasert, og noe ordinær undervisning

Vurdering

Mappevurdering.

Arbeidskrav

Omfang av 1 obligatoriske innlevering

Pensum

Aktuelle rapporter fra Redd Barna

Pr. Januar 2007 er dette forslaget til fagplan enda ikke direkte satt ut i livet i allmennlærerutdanningen. Så langt fortsetter prosjektet i form av en god og grundig integrering i IKT og Læring 1 via IT103, og IKT og Læring 2 via modulen Prosjektarbeid (2005 og 2006), og en mindre integrering av prosjektet i den ordinære allmennlærerutdanningen via en dags forelesninger av undertegnede, og sporadisk deltakelse av lærerstudenter på de årlige seminarene.

Selv om jeg skulle ønske en raskere og bedre integrering av prosjektet i allmennlærerutdanningen, så mener jeg det er all grunn til å være fornøyd med bruken av prosjektet i videreutdanningstilbudet (nettbasert) IKT og Læring. Vi når her ikke bare våre egne lærerstudenter, men lærere over hele landet. Det er derfor dette studiet som i særlig grad er vår kanal for spredning av holdninger og bevissthet om seksuelle overgrep mot barn og unge i digitale medier til hele Norge. Og via lærere som tar denne kunnskapen aktivt i bruk ved egne skoler, når vi også foreldre.

2.9 Internasjonalisering

I april 2006 ble jeg invitert til Universitetet i Szczecin i Polen for å legge frem arbeidet med ”Prosjekt Gå inn i din tid”.

Av ulike grunner valgte jeg, på bakgrunn av de kontakter jeg oppnådde i Polen, å utføre et mindre prosjekt i samarbeid med Dr. Beata Godejord ved seksjon for Media og Informasjonsteknologi, ved Universitetet i Zielona Gora, i høstsemesteret 2006.

Prosjekt Gå inn i din tid, der seksuelle overgrep mot barn og unge settes på pensum for IT-studiet er unikt i verdenssammenheng, i alle fall så vidt vi og Redd Barna kjenner til. At seksuelle overgrep settes på pensum for lærerstudenter er noe mer vanlig og HiNe har da også drevet med dette tidligere. Men ingen har, så vidt jeg vet, satt dette i sammenheng med arbeidet med å utdanne lærerstudenter som er i stand til å oppfylle de nye læreplankravene om IKT som den femte ferdighet. Fokuset på seksuelle overgrep i digitale medier er også unikt. Det burde derfor være et godt prosjekt å ”eksportere” til utenlandske institusjoner.

Det var etter min mening ønskelig å la lærerstudentene, både de ordinære og de som tar IKT og Læring, få ta del i en viss grad av internasjonalisert arbeide. Fortrinnsvis gjort så enkelt som mulig slik at det kunne gjennomføres konkrete tiltak, som kunne føre til konkrete produkt/resultat og som var lett håndterbart av undertegnede.

Et slikt tiltak ble et felles lærer-til-lærer prosjekt innenfor IT103, der jeg og Dr. Dzedzic en kollega fra så på hvordan overgripere/potensielle overgripere kommuniserer med offer/potensielle offer på chatkanaler. Prosjektet kombinerte kommunikasjonsteori med informatikk, og utnyttet den delen av prosjektet som bærer navnet ”Barn og unges digitale hverdag” og som er en forelesningsdag for ordinære lærerstudenter, der de er på nett og får et innblikk i hva som skjer når man er ute på chattersider som ”Line12”. Oppgaven de Norske studentene skulle utføre er allerede beskrevet tidligere, og de Polske utførte den samme oppgaven.

Prosjektet la i utgangspunktet ikke opp til direkte studentkontakt da dette ville kunne medføre merarbeid i forhold til språkproblemer. Dette var, og er, et FoU-prosjekt der lærerutveksling er det mest realistiske. Men studentene ved begge institusjoner var viktige i forhold til selve registreringen.

Som verktøy for dette arbeidet ble Moodle benyttet, og Dr. Dzedzic ble lagt inn som lærer i modulen IT103 sammen med meg. Hennes bidrag var korte undervisningsbolker i form av Power Point presentasjoner om kommunikasjonsteori, samt at hun deltok i veiledning av de studentene som ønsket dette, via Moodle.

Det praktiske arbeidet med dette samarbeidsprosjektet ble presentert for ledelsen av seksjon for Media og Informasjonsteknologi, Universitetet i Zielona Gora, på følgende måte:

Practical work involving students – cooperation in Project Getting Involved

1. At Nesna University College, 86 students from the distant education course “ICT and Learning 1”, will participate in a practical data collection on Chat sites on Internet.
2. From the Department of Media and Information Technologies, Dr. Beata Godejord`s students will participate, targeting Polish Chat sites.
3. The Norwegian students are all gathered in a Learning Management System environment called Moodle (see .pdf doc for a closer look at the page design)
4. Dr. Beata Godejord will be included in the LMS as teacher.
5. The Norwegian students will target two popular Chat sites in Norway, using nicks indicating to be pre teen girls. Since these students are placed all over Norway, and the teacher does not have direct control over them, it was thought to be simpler to not give them any choice as to sex and age. This is of course a flaw in scientific terms, but this project is to be considered a Pilot project and further research might contain different framework.
6. The students will write reports about their work, and the best students (grade A and B) will be printed in a booklet as a part of Nesna University College own internal booklet series. Editors of this work will be Dr. Beata Godejord and Senior Lecturer Per A. Godejord, and both of them will contribute with an introductory paper. If possible also works done by Dr. Dziedzic`s students will be included in the booklet. The booklet will be ready for printing in February or March 2007.
7. At the 13th and 14th of September some 15 ordinary Teacher Education Students, being present at Nesna Campus, will also target two popular Chat sites in Norway, using nicks indicating to be pre teen girls or boys. They will also collect data, but will not write reports.
8. At the 20th October Dr. Dziedzic will lecture on Communication Theory at Nesna University College, and for a specific period of time take part in further discussions and planning at Nesna University College, concerning the Pilot project as such, further cooperation and the work of analyzing the data, preparing a joint paper, etc.

I november 2006 besøkte jeg Universitetet i Zielona Gora for en lengre periode og utførte da, blant annet:

- 3 forelesninger for studenter om "Prosjekt Gå inn i din tid" og faget Samfunnsinformatikk
- 12 Work Shops for studenter som en del av samarbeidet mellom Dr. Dziedzic og meg.
- Et seminar for de ansatte ved seksjonen om "Prosjekt Gå inn i din tid", faget Samfunnsinformatikk, samarbeidet med Dr. Dziedzic og hvordan vi ved HiNe benytter Moodle.
- Et arbeidsmøte med professor Marek Furmanek, leder for seksjonen, om "Prosjekt Gå inn i din tid" og samarbeidet med Dr. Dziedzic.

I april 2007 deltok jeg og Dr. Dziedzic på det årlige symposiet ved Universitetet i Zielona Gora, der en egen dag var satt av til temaet "Barn og unges digitale hverdag". Her deltok både forskere, politi, representant for en privat organisasjon for beskyttelse av barn og to av Dr. Dziedzics studenter.

Denne formen for internasjonalsisering er enkel, ja kanskje nesten litt banal, men det er samtidig en begynnelse og en enkel måte å gi våre studenter en følelse av å delta i et arbeide på tvers av nasjonsgrenser. For noen studenter vil dette kunne være en ytterligere motivasjonsfaktor. Samtidig har vi opprettet en mindre kanal for spredning av holdninger og bevisstgjøring i forhold til temaet seksuelle overgrep mot barn og unge i digitale medier til et annet land, og et annet miljø.

Arbeidet med å analysere kommunikasjonsmønsteret pågår og vil ikke være ferdig før i løpet av mars/ april 2008. Men vi ser allerede nå en tydelig felles trend på Norske og Polske Chattersider, i form av dels klare og utvetydige, og dels mer forsiktige, henvendelser om seksuelle handlinger til nicknames som signaliserer jente (og i noen grad også gutt) mellom 12 og 15 år.

2.10 En utfordring i forhold til studenter

2.13.1 Studenter som har vært offer for overgrep

Det er flere viktige moment man må tenke over når man trekker inn seksuelle overgrep som en del av utdanningen. Et av dem er studenter som selv har vært utsatt for overgrep.

Ved IT for lærere har vi hatt ett tilfelle av en student som ikke klarte å jobbe med årets arbeidskrav 1a, og som medførte at vi raskt la inn et alternativ b (generelt om IKT-relatert kriminalitet). Hvorvidt det også innenfor lærerutdanningen har oppstått slike problemer når seksuelle overgrep mot barn har blitt tatt opp, vet jeg ikke. Vi valgte å løse dette på en rask, effektiv, hensynsfull og praktisk måte.

Men det kan diskuteres om det å gi et mer "ufarlig" alternativ var rette måten, sett ut i fra et mer prinsipielt syn. Lærere må tross alt forvente å måtte forholde seg til barn som har vært utsatt for overgrep og det kan bli vanskelig å utføre sitt arbeide på en profesjonell og forsvarlig måte overfor barnet, dersom en selv ikke har kommet seg etter egne overgrep. Det er derfor mulig at slike studenter, dersom de ikke klarer å forholde seg til slike tema, må veiledes bort fra studiet. Dette er imidlertid noe HiNes faglige ledelse må ta stilling til. Dersom vi øker oppmerksomheten og fokuset på seksuelle overgrep mot barn, er det ikke utenkelig at vi vil måtte ta hånd om studenter som på grunn av dette gjenopplever egne overgrep.

Også i forhold til våre IT-bachelorstudenter er denne problematikken viktig.

Kanskje må vi se på hvordan formidlingen vår i dette prosjektet er i forhold til denne type problemstilling? Bør vi være tydeligere på at studentene har lov til å gå ut av forelesningssalen hvis de synes det blir for sterkt? Har vi ved seksjonen, eventuelt på institusjonsnivå, et støtteapparat til å ta seg av de som gjenopplever egne overgrep via arbeidet med "Prosjekt Gå inn i din tid"?

2.13.2 Studenter som har vært brukere av overgrepsmateriell

En annen studentgruppe som kan være viktig å være observant på, er de som selv har vært forbrukere av overgrepsbilder. Hva gjør vi dersom vi får vite at en student som deltar i undervisningsprosjektet er dømt for grov barnepornografi? Hva gjør vi dersom prosjektet trigger nysgjerrighet eller legning til en student og denne starter nedlasting eller surfing på overgrepsmateriale?

Høstsemesteret 2006 fikk vi indikasjoner på at noen delte en mappe med filer som kunne være overgrepsmateriale på informatikk sitt trådløse studentnettverk. Ruterens ble umiddelbart undersøkt for logger, men det viste seg å være umulig å finne ut noe da ruterens var feilkonfigurert. Nettet ble tatt ned, ruterens satt opp med logging, men kort maskinen som hadde delt mappen via Limewire, var nå av nettet. Var det en student med egen bærbar? Eller var det noen i andre deler av bygget? Det fikk vi aldri svar på, og uten konkrete bevis hadde vi heller ingenting å basere en melding til politiet på. Seksjonsleder Tom Erik Holteng

besluttet da å avholde et allmøte for samtlige studenter ved HiNes lokaler på Mo, der det ble opplyst hva som hadde skjedd og at denne type aktiviteter ikke ble tolerert. Etter dette møtet har vi ikke hatt tilsvarende hendelser.

2.13.3 Lærere som er forbruker av overgrepsmateriale

I følge KRIPOS³⁷ er lærere og IT-folk overrepresentert i saker der overgrepsmateriale er involvert. Det bør derfor ikke være noen overraskelse om det i egen organisasjon dukker opp ansatte som blir tatt for denne type kriminalitet. Men hva gjør vi med slike situasjoner som institusjon? Vil et slikt prosjekt som Gå inn i din tid fremprovosere slike ansatte til å starte nedlasting eller surfe på slikt materiale? Eller slike mekanismer uavhengig av om organisasjonen iversetter denne type prosjekt?

Det finnes selvsagt ingen fasitsvar for denne type funderinger, men Høgskolens politikk i slike saker er umiddelbar suspensjon og politianmeldelse, med en eventuell avskjed som følge av et reellt straffbart forhold.

³⁷ Samtale med førstebetjent Ludvigsen 2005

Del 3 SYNSPUNKTER

I det følgende vil det presenteres noen synspunkter på prosjektet, sett fra andre fagpersoner enn prosjektleder og fra studentene ved informatikk og IKT og Læring 1.

3.1 Gå inn i din tid og Lærende Nettverk

av Tom Erik Holteng, Høgskolen i Nesna, leder for Lærende Nettverk i Nordland – del sør

Hovedmålet med prosjektet Lærende Nettverk er at skoler, skoleeiere og lærerutdanninger gjennom kunnskapsdeling og kunnskapsutvikling i lærende nettverk bevisstgjøres og kvalifiseres slik at IKT i større grad tas i bruk i læringsarbeidet der det gir faglig og pedagogisk merverdi.

Videre blir det spesielt for deltagerskolenes del fokusert på at det iverksettes utviklingsarbeid knyttet til pedagogisk bruk av IKT, herunder problemstillinger knyttet til barn og unges digitale hverdag.

Det er sentralt at deltagerskolene ser viktigheten av å øke forståelsen av barn og unges digitale hverdag. Gjennom den forskning vi har tilgang til i dag ser det ut til at det er et skille mellom den digitale kompetanse barn og unge har sammenlignet med foreldre og lærere. For skoleelevenes del innebærer en digital hverdag bruk av flere typer digital teknologi som pc og mobiltelefon. Det gjelder for så vidt også for de voksne, men bruken er annerledes. Mens de voksne stort sett bruker digital teknologi som del av oppgaveutførelse som nettbanktjenester, jobbrelaterte oppgaver eller til enkel kommunikasjon med familie og venner, så vil den digitale teknologien bety langt mer for barn og unge. Chat via MSN, tekstmeldinger og MMS er daglige og naturlige måter å kommunisere med venner på. Det er etter hvert blitt en nødvendighet dersom man skal kunne være del av et sosialt fellesskap. På grunn av teknologiens natur blir kommunikasjonen ikke bare en del av den nærmeste vennekrets, men kan også komme til å involvere andre. Ukjente personer kan ganske enkelt bli en del av kommunikasjonen og i det ligger det et visst faremoment. Mulige overgripere kan f.eks. via chat få tilgang til sine ofre. Dette er en skyggeside ved den nye teknologien og et tema som mange dessverre ikke er klar over.

Prosjektet "Gå inn i din tid" har valgt å fokusere nettopp på denne typen problemstillinger knyttet til barn og unges digitale hverdag. Forelddegenerasjonen som ikke har den samme digitale oppvekst som dere egnede barn, har dessverre ikke den kompetanse som er nødvendig for å veilede og rettelde barn og unge i deres digitale hverdag.

Prosjektet "Gå inn i din tid" er derfor svært viktig for å sette et fokus på problemstillingene og få dem på dagsorden. Fordi Lærende Nettverk er et prosjekt som involverer både skole, skoleeier og lærerutdanning vil det være mye å hente på at vi bruker erfaring og kunnskap fra "Gå inn i din tid" i den jobben som gjøres i Lærende Nettverk.

For Lærende Nettverk vil det være ønskelig at prosjektet "Gå inn i din tid" videreføres av flere grunner. For det første er det viktig å kunne benytte seg av den kunnskap og erfaring som allerede er opparbeidet blant de som nå er involvert i prosjektet. På sikt vil det komme ny kunnskap som også vil være av verdi at vi formidler til skolene.

Så langt har allerede deltagerskolene i prosjektet Lærende Nettverk vist interesse for temaet og ytret ønske om at Høgskolen i Nesna skal bidra med forelesninger lokalt på skolene. I fremtiden ville det vært bra dersom deltagerskolene selv og evt. skoleeier hadde opparbeidet nødvendig kompetanse for å håndtere skolens forhold til barn og unges digitale hverdag.

3.2 Gå inn i din tid og samfunnsinformatikk

av Laila Johansen, Høgskolen i Nesna, faglærer IN116

De to første studieårene samfunnsinformatikk hadde egen fagstatus, fikk jeg ansvar for oppstarten av samfunnsinformatikkmodulen ved 1. året IT-Bachelor, mens Per Arne hadde ansvar for samfunnsinformatikk ved 3. året.

Jeg gjorde en evaluering i studieåret 2001/2002, som jeg synes beskriver situasjonen godt innenfor samfunnsinformatikkfaget før prosjektet ble dratt inn som del av kurset. Her er et utdrag fra denne evalueringen:

"(..)Studentene har vært bare et par måneder på studiet og i høgskolesystemet når de gjennomfører modulen, det brukes derfor mye tid på å "lære" studentene de arbeidsmetoder som benyttes i faget. Det å reflektere, diskutere, drøfte, samarbeide og uttale seg om egne/gruppens meninger i plenum virker å være uvante arbeidsformer for nye studenter. Dette er viktige arbeidsformer i et fag som samfunnsinformatikk da det ikke er noen fasitsvar og løsninger. Fakta og ideer må kombineres med meninger, tanker og refleksjoner for å kunne skape seg innsikt i forholdet mellom teknologi og samfunn. Dette er kunnskaper som er verdifulle i en utdanning der studentene i hovedsak jobber med konkrete teknologiske fag (databaser, operativsystemer, systemering, programmering, diskret matematikk...) og studentene bør derfor lære seg å sette sine teknologiske kunnskaper inn i en større samfunnsmessig sammenheng. Disse arbeidsmetodene bør derfor vektlegges ved neste studieårs gjennomføring."

"(..)Etter gjesteforelesningen av Tron Øgrim med temaet IKT og demokrati og Elizabeth Skogrand med temaet barnepornografi på Internet, ble det lettere å dra studentene med på diskusjoner. Det virket som at dette ble en motivasjonsfaktor og skapte engasjement også for andre tema innenfor samfunnsinformatikkfaget."

Jeg mener at deltakelse i prosjektet har gitt studentene en unik mulighet til å bruke sine IT-teknologiske ferdigheter i samfunnsdebatten. Samfunnsinformatikken har nettopp som hovedfokus, at studentene ikke bare skal bli framtidige tekniske gode IT-arbeidere, men også samfunnsbevisste IT-arbeidere som kan reflektere over sin rolle i samfunnet. Prosjektet "Gå inn i din tid" utfordrer studentene nettopp til dette. Her blir de bevisste på hvordan den teknologien de er med å utvikle for fremtiden også har sine negative sider. De blir konfrontert med vanskelige følelsesmessige tema og utfordret kunnskapsmessig. Løsningsorienterte IT-studenter blir nødt til å engasjere seg i tema der man kan føle seg maktesløse eller har vanskelig for å finne svar.

Studentene har de siste årene, vist større evne til drøftninger og refleksjoner omkring de samfunnsinformatiske temaene. Denne tendensen kan selvfølgelig har flere årsaker, oppgaveformuleringer og krav fra faglærer kan forklare noe, men jeg tror også at deltakelse i prosjektet er en "døråpner".

Studentene opplever her at det er ok å uttrykke sin mening, får forståelse for at det finnes flere sider av en sak, at det er greit å være uenig, og de øves opp i å diskutere og argumentere for sin mening. Mye av dette skjer først og fremst muntlig, men rapportmessig ser jeg og store forbedringer. Studentene er blitt mer åpne for veiledning på det skriftlige og de er enkle å utfordre på dette område. Dette studieåret (2004/2005) har de dessuten hatt en stor motivasjonsfaktor i det at de faktisk skulle skrive rapporter som andre enn faglærer og sensor ved eksamen skulle lese. Rapportene skulle innbindes pent og sendes til samarbeidspartnere i Redd Barna og KRIPOS. Det ble og kjent at Elizabeth Skogrand fra Redd Barna ville ta med deres rapporter med på et møte i Interpol, hvor resultatet fra studentenes arbeid ville bli lagt fram. Disse faktorene økte arbeidsinnsatsen til studentene kraftig og studentene har uttalt at dette, i tillegg til de andre momentene i forhold til prosjektet, var svært interessant, engasjerende og kunnskapsrikt.

Hovedkonklusjonene jeg som faglærer kan trekke er;

- Studentmessig har studentene fått se i praksis at deres arbeidsinnsats er vært nyttig for andre aktører enn bare Informatikkseksjonen ved høgskolen.
- Fagmessig har studentene blitt utfordret og tilegnet seg kunnskaper omkring de arbeidsmetoder som jeg savnet i evalueringen for studieåret 2001/2002.

Et annet læringsmål ved prosjektet, er at de studenter som får mulighet til å være en del av dette, tilegner seg holdninger og kunnskaper som kan være et bidrag samfunnsmessig. De kan overføre sine holdninger til andre personer, kollegaer, familie, barn, venner og bekjente, og på denne måten bidra holdningsskapende for samfunnet. Særlig i forhold til et sterkt og viktig tema som det å stoppe dokumentasjon av seksuelle overgrep mot barn på Internett.

Jeg anser det som et viktig krav samfunnsmessig, at et prosjekt med dette temaet blir en del av de studiene og jobbene der personer arbeider med barn og unge. Det er viktig at også disse tilegner seg denne viktige lærdommen, som våre IT-studenter har fått gjort.

Jeg vil avrunde med å si, at studentene og jeg, som faglærer, har vært privilegerte som har fått dra nytte av Per Arnes prosjekt "Gå inn i din tid". Samfunnsinformatikken har fått et virkelighetsnært tema som engasjerer og motiverer.

3.3 Unikt pensum forebygger Internett-overgrep

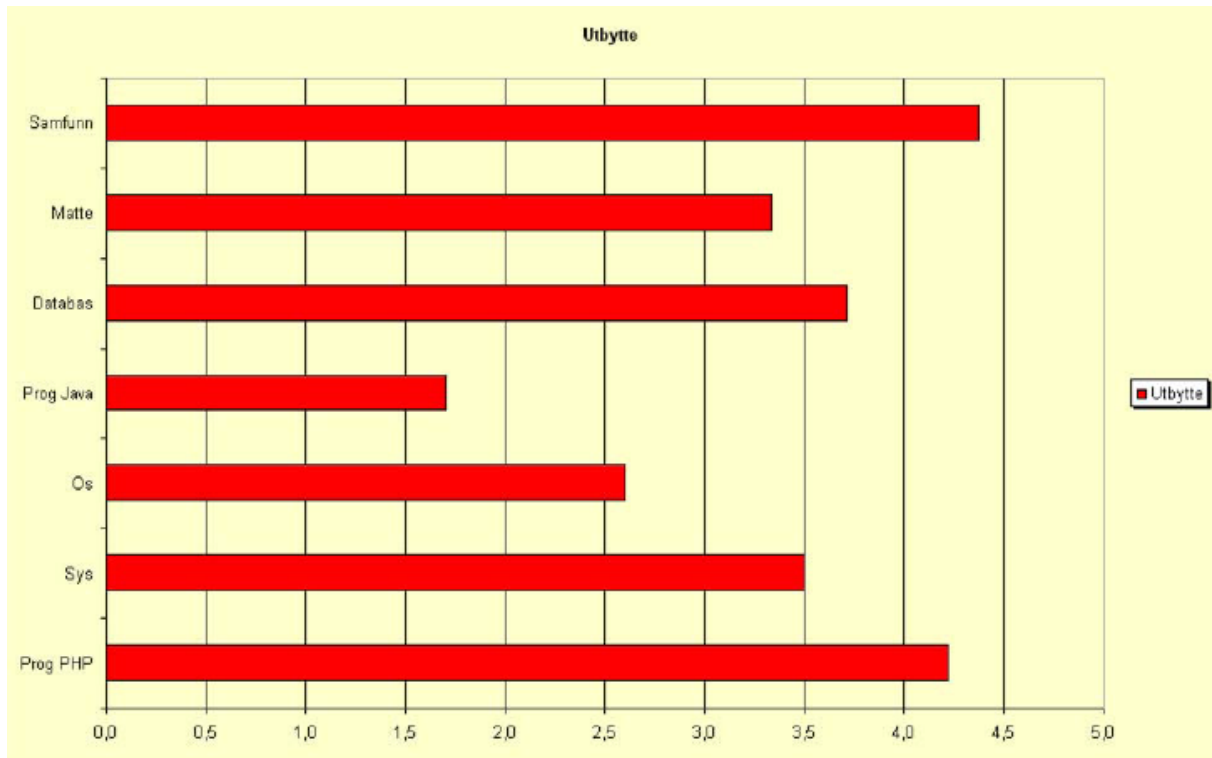
av Elizabeth Skogrand, Redd Barna

For Redd Barna som barnerettighetsorganisasjon er det gledelig at et fagmiljø har satt barns rettigheter i fokus på denne måten. Vi legger stor vekt på å samarbeide med næringsliv og relevante fagmiljøer, og det er svært nyttig å ha et nært samarbeid med det informatikkfaglige miljøet ved Høgskolen i Nesna. På denne måten får vi innspill og kunnskap som er et viktig tilskudd i vårt arbeid med å forebygge seksuelle overgrep mot barn.³⁸

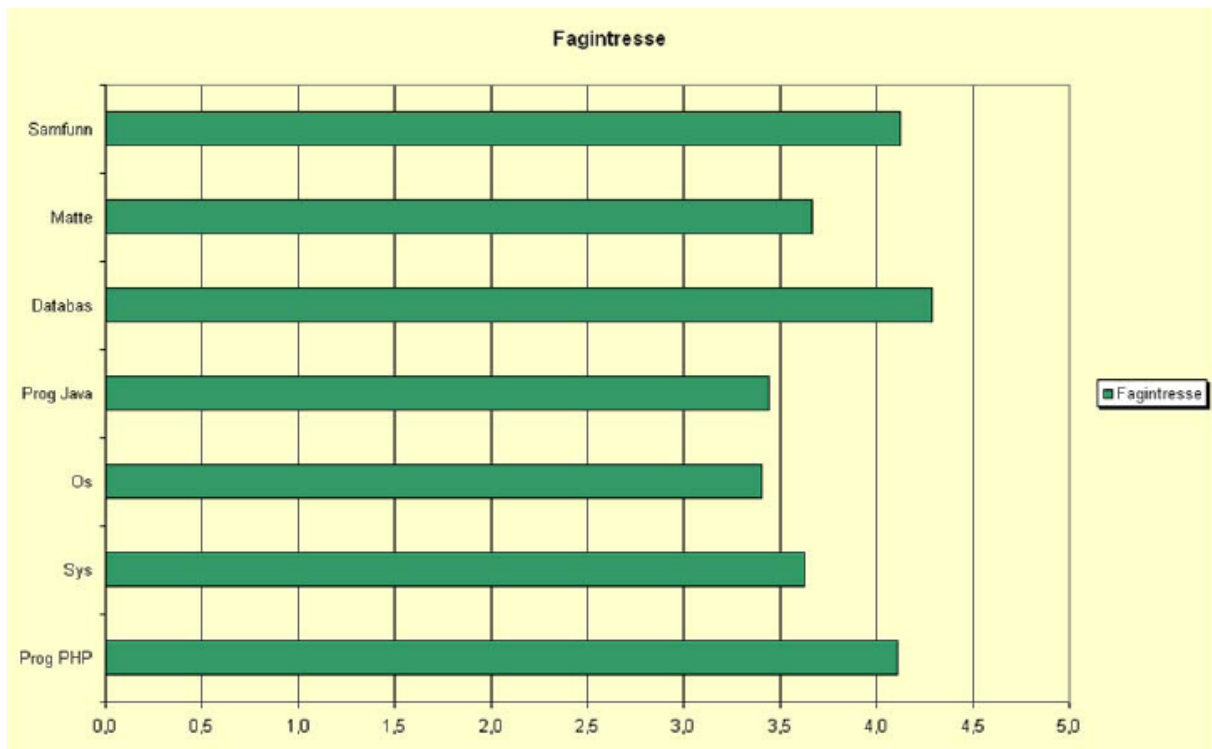
³⁸ Skogrand, Elizabeth, Redd Barnas
website: http://www.reddbarna.no/default.asp?V_ITEM_ID=6723

3.4 Studentene ved IN116

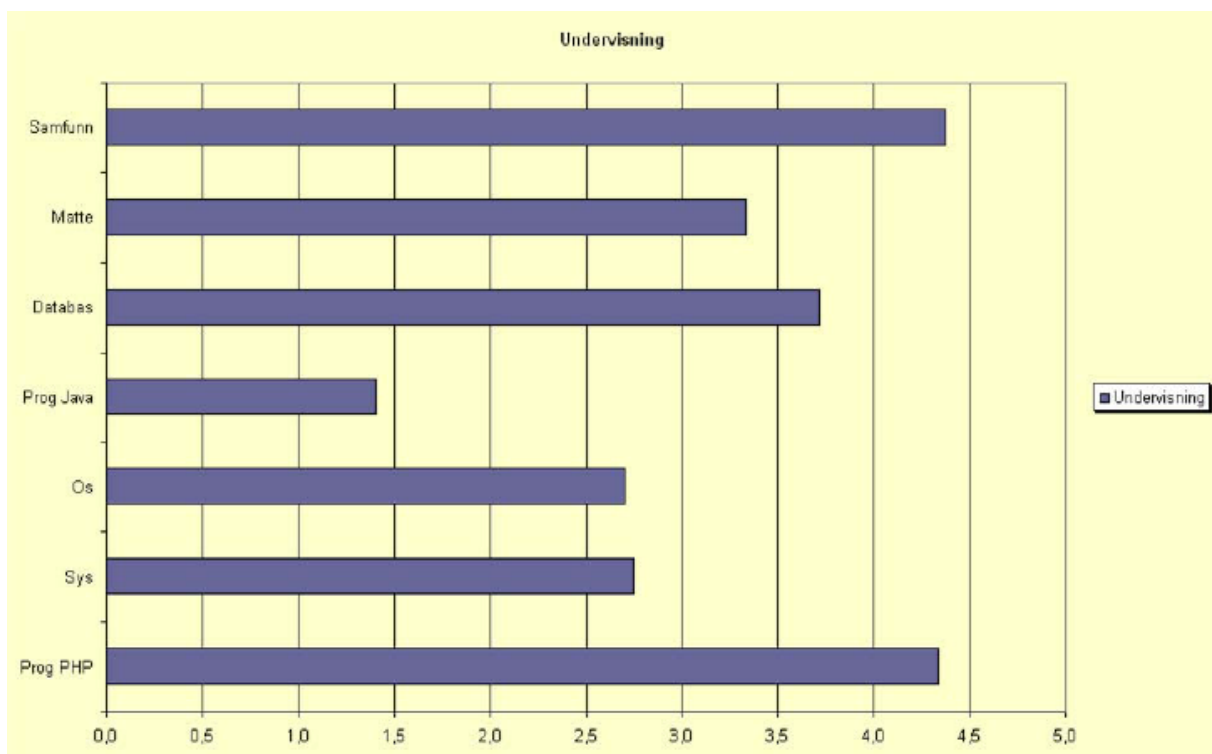
Som vi har sett av noen uttalelser fra studentene i kapittel , var de som svarte på min uformelle henvendelse via e-post godt fornøyd med bruken av ”Prosjekt Gå inn i din” tid som en vesentlig del av IN116. I en mer formell evaluering av Bachelorstudiet i informatikk som sådann, der studentene svarte på en rekke spørsmål anonymt, viser resultatet at IN116 – Samfunnsinformatikk kommer godt ut av det både i forhold til utbytte, faginteresse og undervisning.



39



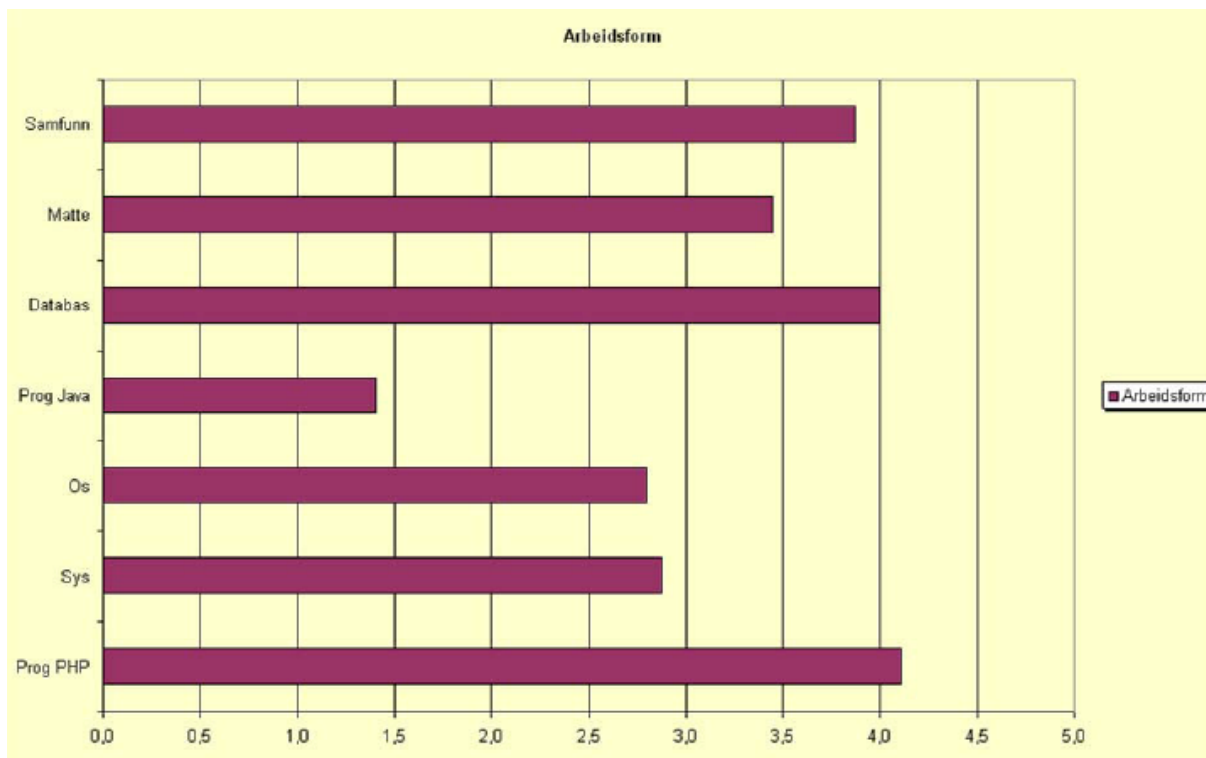
40



41

⁴⁰ Kompilert av Høgskolelektor Peter Österberg

⁴¹ Kompilert av Høgskolelektor Peter Österberg



42

Vi har desverre ingen tilsvarende undersøkelser fra tidligere, men ut fra enkeltuttalelser fra studenter vet vi at faget Samfunnsinformatikk ikke var ansett for å være et særlig ”spennende” fag. Og dette er jo også en holdning vi finner blant andre informatikkstudenter, som vist i tidligere, blant annet ved universiteter i USA. Denne negative holdningen synes i overnevnte evaluering å være snudd til det positive.

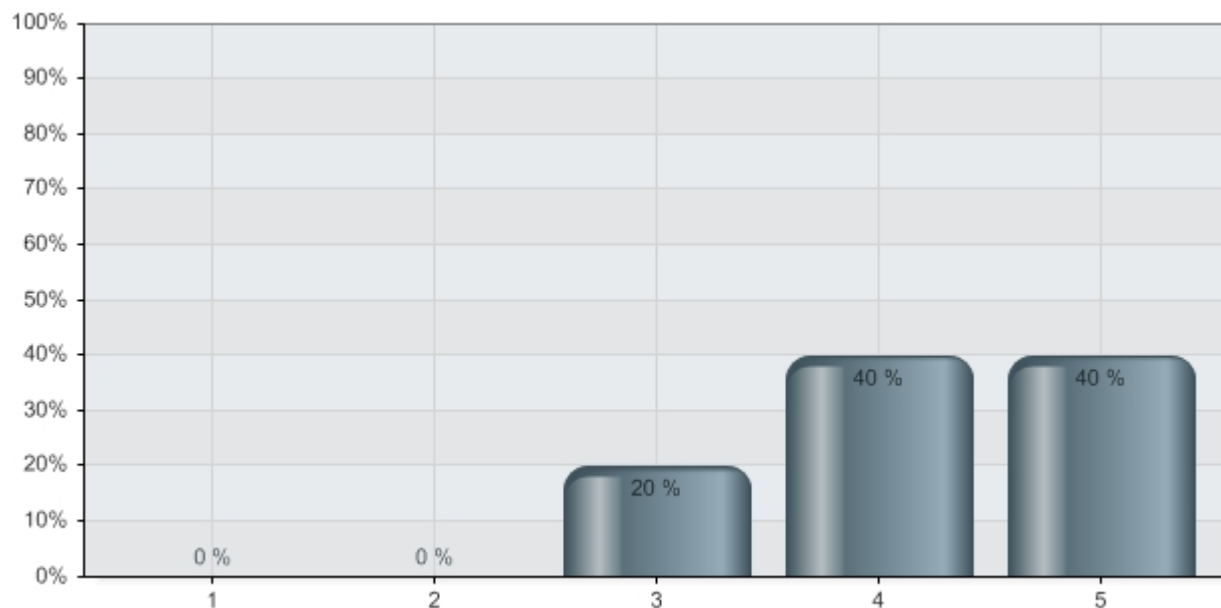
Desverre var det så få studenter som svarte på spørreskjemaet at vi neppe kan benytte dette materialet til annet enn å glede oss over at denne lille gruppen av førsteårs Bachelorstudenter i Informatikk i alle fall var positivt innstilt til den gjennomførte modulen IN116.

De av studentene som uttalte seg til meg i uformelle samtaler, var alle av den oppfatning at de hadde lært mye av det å jobbe med “Prosjekt Gå inn i din tid” som en del av IN116, og de fleste av dem gjorde det rimelig bra på den muntlige eksamen. Sensor fra Høgskolen i Finnmark uttalte at hun var imponert.

I 2007 ble en mer formalisert undersøkelse foretatt ved hjelp av elektronisk spørreskjema.

⁴² Kompilert av Høgskolelektor Peter Österberg

1.4 Undersøkelse IN116 - Temaet Seksuelle overgrep mot barn og unge i digitale medier (Prosjekt Gå inn i din tid), var motiverende for mitt arbeid med faget?

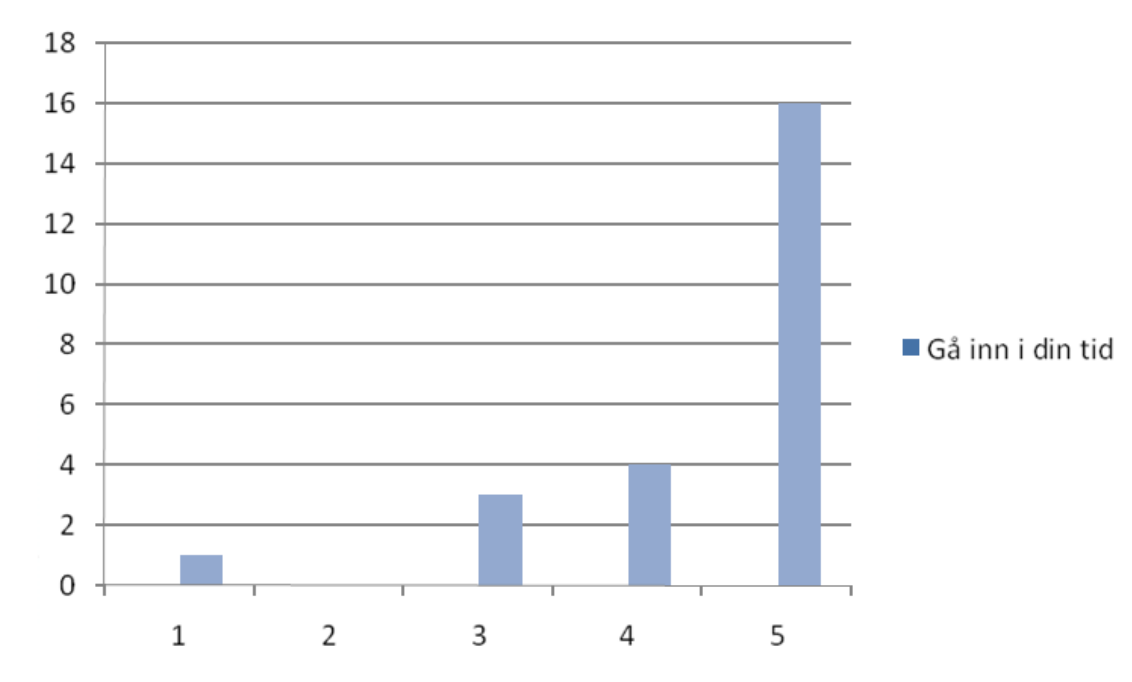


Alternatives	Percent	Value
1 1 Helt uenig	0,0 %	0
2 2	0,0 %	0
3 3	20,0 %	1
4 4	40,0 %	2
5 5 Helt enig	40,0 %	2
Total		5

Som vi ser er det et flertall også blant studentene i 2007 som ser på bruken av Prosjekt Gå inn i din tid som motiverende. Og en av studentene skrev i kommentarboksen på spørreskjemaet at ”Meget bra å knytte slike konkrete oppgaver og problemstillinger opp mot et fag som i utgangspunktet er av såpass teoretisk art”.

3.5 Studentene ved IT103

Også disse studentene tilkjenner helt klare positive synspunkter på bruken av ”Prosjekt Gå inn i din tid” som en del av undervisningen i IT103. I 2006/2007 jobbet studentene ved IT103 sammen med Polske masterstudenter i Media og Informasjonsteknologi ved Universitetet i Zielona Gora, og hadde som oppgave å studere hva som skjer når man logger seg på en Chat med et nick som antyder at man er en jente i alderen 12 – 15. Også disse studentene deltok i en elektronisk spørreundersøkelse. Og på spørsmålet om temaet seksuelle overgrep mot barn og unge i digitale medier var motiverende for deres arbeide med kurset, var responsen forholdsvis klar, som vist i figuren på neste side.



Men betyr dette at prosjektet dermed kan sies å være et verktøy for læring? Etter min mening må svaret, i ren vitenskapelig forstand, være nei.

Det er tre problemer vi her står overfor. For det første ble det aldri foretatt noen form for intervju av tredjeklassen IT-Bachelor i 2003 – den første klassen som hadde dette prosjektet som en integrert del av IN116. For det andre besto førsteklassen IT-Bachelor i 2005 av kun 15 studenter, og førsteklassen i 2007 kun av 11 studenter. Og for det tredje har slike ”Tilslutt-evalueringer” alltid vært et diskutabelt verktøy for vitenskapelige målinger, og resultatet vil alltid være sterkt avhengig av studentenes tidligere trening i å besvare slike spørreskjema og humøret deres på den aktuelle dagen.

Denne type målinger lider også av alle de feilkilder som retrospektive data gir. Hva studentene husker av en modul kan være svært unøyaktig, og deres oppfatninger av modulen vil kunne variere over tid. Mange studenter er lite motivert for å gjennomgå denne type undersøkelser, og dermed lite nøyaktige i sine svar. Tross alt er de ikke lenger studenter ved den aktuelle modulen, og de ser heller frem til at det endelig er avslutning av et semester og tid for ferie.

Dette betyr ikke at denne type avslutningsevalueringer er uten verdi, men de kan ikke benyttes som bevis for at læring, eventuelt bedre læring, har funnet sted.

Men det disse evalueringene fra studentene ved førsteåret IT-Bachelor og studentene ved fjerundervisningskurset IT103 kan gi oss, er en indikasjon på at bruken av “Prosjekt Gå inn i din tid” som en rød tråd gjennom Samfunnsinformatikkmodulen i begge studier har bevirket at informatikkstudentene nå er mer interessert i Samfunnsinformatikk enn tidligere, og at også studentene ved IKT og Læring 1 finner dette prosjektet motiverende og nyttig.

Den økte interessen blant informatikkstudentene kan antakelig tilskrives det faktum at studentenes prosjektarbeider denne gangen var initiert av utenforstående organisasjoner, og at utførelsen av dem var viktig for de samme organisasjonene og sågar av samfunnsnyttig karakter. Samtidig gav prosjektet modulen en strukturert overbygning som muligens gjorde det enklere for studentene å skjønne de ulike implikasjonene av samfunnets bruk av informasjonsteknologi.

Også for studentene ved IKT og Læring virker det som om det å gjøre praktiske prosjekt som fører til noe, for eksempel en publikasjon, virker motiverende og høyner interessen deres for kurset.